

AUDIOVISUELE VORMING
derde graad kso

BRUSSEL

D/2018/13.758/005

September 2018

(vervangt leerplan D/2004/0279/009)

Inhoud

1	Inleiding en situering van het leerplan	4
1.1	Plaats in de lessentabel	4
1.2	Inleiding	4
1.3	Situering	5
2	Beginsituatie en instroom	6
2.1	Beginsituatie	6
2.2	De bepalende leefwereld	6
3	Logisch studietraject	7
4	Christelijk mensbeeld	8
5	Opbouw en samenhang	9
5.1	Wisselwerking	9
5.2	Opbouw leerplan	9
6	Doelstellingen Audiovisuele vorming	10
6.1	Algemene doelstellingen	10
6.2	Attitudes	11
6.3	Specifieke doelstellingen	11
7	Doelstellingen Esthetica	14
7.1	Algemene doelstellingen	14
7.2	Specifieke doelstellingen	15
8	Doelstellingen Muzikale opvoeding	22
8.1	Algemene doelstellingen	22
8.2	Specifieke doelstellingen	23
8.3	Leerinhouden	24
9	Minimale materiële vereisten	29
9.1	Algemeen	29
9.2	Audiovisuele vorming	29
9.3	Esthetica	31
9.4	Muzikale opvoeding	31
10	Pedagogisch-didactische wenken	32
10.1	Audiovisuele vorming	32

10.2	Esthetica	37
10.3	Muzikale opvoeding	42
11	Geïntegreerde proef	44
12	Bibliografie	45
13	Begrippenlijst.....	47

1 Inleiding en situering van het leerplan

1.1 Plaats in de lessentabel

Zie www.katholiekonderwijs.vlaanderen bij leerplannen & lessentabellen.

1.2 Inleiding

In de studierichting Audiovisuele vorming kunnen leerlingen hun interesses en talenten voor ‘het artistieke’ ontdekken en aanscherpen. Steeds heeft de mens zich met klank, taal, beweging, kleur, beeld en vorm uitgedrukt. Elk van die expressievormen heeft zijn eigen expressiekracht en geeft een extra mogelijkheid tot communiceren.

Dit leerplan laat leerlingen verschillende vormen van taal en communicatie oefenen op een muzische, vooral beeldende en audiovisuele manier, dat wil zeggen met alle aandacht voor de persoonlijke belevingswereld en de originele vormgeving ervan. Via hun creativiteit krijgen ze respect voor de taal van de kunst en ontdekken ze de waarde van wat hen ligt. Leerlingen komen via impressie tot expressie en omgekeerd. Creatie legt een krachtige basis voor hun latere keuzes.

Een muzisch-artistieke aanpak is meer dan het aanreiken van een aantal technieken, maar wil de leerling helpen zichzelf te ontwikkelen. Audiovisuele vorming wil de jonge mens een instrument in handen geven, dat hem in staat zal stellen zichzelf en de wereld te ontdekken en op te bouwen.

Elke leerling kan zijn artistieke en kunstzinnige creativiteit ontdekken en ontwikkelen. De richting stimuleert de impressie- en expressiemogelijkheden, maar wil niet van elke leerling een kunstenaar maken. Ze zet leerlingen aan tot het artistieke en stimuleert het creatieve denken. Met vaardigheden en technieken leren ze zich in allerlei expressievormen uiten met focus op het audiovisuele. De leerling krijgt daarbij kansen om te ‘werken aan’ zijn persoon.

Dit is een ‘open leerplan’, wat wil zeggen dat je als leraar opdrachten kiest in functie van de doelstellingen, rekening houdend met de mogelijkheden, de leerstijlen en talenten van de leerlingen en met de specifieke schoolcontext. Het is belangrijk om je klas goed in te schatten en dat zelfs ook voor elke leerling binnen de groep. In je lessen kun je werken naar die erg heterogene klassengroep toe. Dat betekent ook dat je de lessen varieert in opbouw en tempo, verschillende werkvormen inzet, ondersteuning afstemt op de leerlingen... zo probeer je elke leerling aan te spreken en te motiveren. Je werkt met een gedifferentieerd aanbod.

In dit leerplan zijn de doelen derde graad kso Audiovisuele vorming geactualiseerd en aangepast om zo een vlotte aansluiting met de tweede graad kso Audiovisuele vorming te kunnen garanderen. Alles wat betrekking heeft op Esthetica en Muzikale opvoeding is onveranderd overgenomen uit het vorige leerplan.

1.3 Situering

Het doel van deze studierichting is de leerling een algemene basisvorming aan te bieden die in relatie staat met de kunstzinnige component. Die component bestaat uit het ontwikkelen van de kunstzinnige intelligentie, het audiovisueel bewustzijn, het audiovisueel vermogen en het artistiek creëren. De leerling wordt geconfronteerd met de wereld van de beeldende en audiovisuele kunsten.

De studierichting is gericht op verder studeren in het hoger onderwijs na de derde graad Audiovisuele vorming.

De leerling voert in een audiovisuele context lees-, spreek- en schrijfopdrachten uit en documenteert zich via gedrukte, audiovisuele en digitale media. Hij fotografeert op experimentele en verkennende wijze en onderzoekt de omringende ruimte, de materie en de spirituele ruimte via waarneming en via exploratie. Zo zoekt de leerling naar een beeldende vormgeving met een eigen, fundamenteel karakter. Hij onderbouwt zijn audiovisuele beleving via analyse, beschrijving en bespreking van de inhoud, de vorm, het karakter en het referentiekader, en duidt de audiovisuele beeldcultuur. Hij bereidt op experimentele en verkennende wijze filmfragmenten en audiofragmenten voor, selecteert op kwalitatieve wijze uit een aanbod en monteert tot een coherent geheel. Hij creëert hedendaagse artistieke mediatoepassingen.

De leerling heeft interesse voor de maatschappelijk culturele activiteit. Hij bezoekt - zowel opdrachtgestuurd als uit individuele interesse - tentoonstellingen, musea, concerten, film, theater (podiumkunsten), ateliers, fysieke en virtuele ruimtes ...

2 Beginsituatie en instroom

2.1 Beginsituatie

De leerling komt meestal uit de tweede graad kso Audiovisuele vorming of uit diverse studierichtingen van de tweede graad kso.

De leerlingen kunnen ook uit aso of tso komen waardoor de groep zeer heterogeen kan zijn.

Van een leerling die voor de derde graad kso 'Audiovisuele vorming' kiest, verwachten we:

- een brede culturele belangstelling;
- interesse voor auditieve, visuele en audiovisuele kunsten en hun communicatieve mogelijkheden;
- dat hij vanuit zijn interessewereld op zoek gaat naar een voor hem aangepaste onderwijsvorming met een artistiek pakket;
- dat hij zich aangetrokken voelt tot de wereld van het artistiek gebeuren en actief aan die wereld wil participeren;
- dat hij abstracte concepten kan begrijpen;
- dat hij openstaat voor cultuurkritiek.

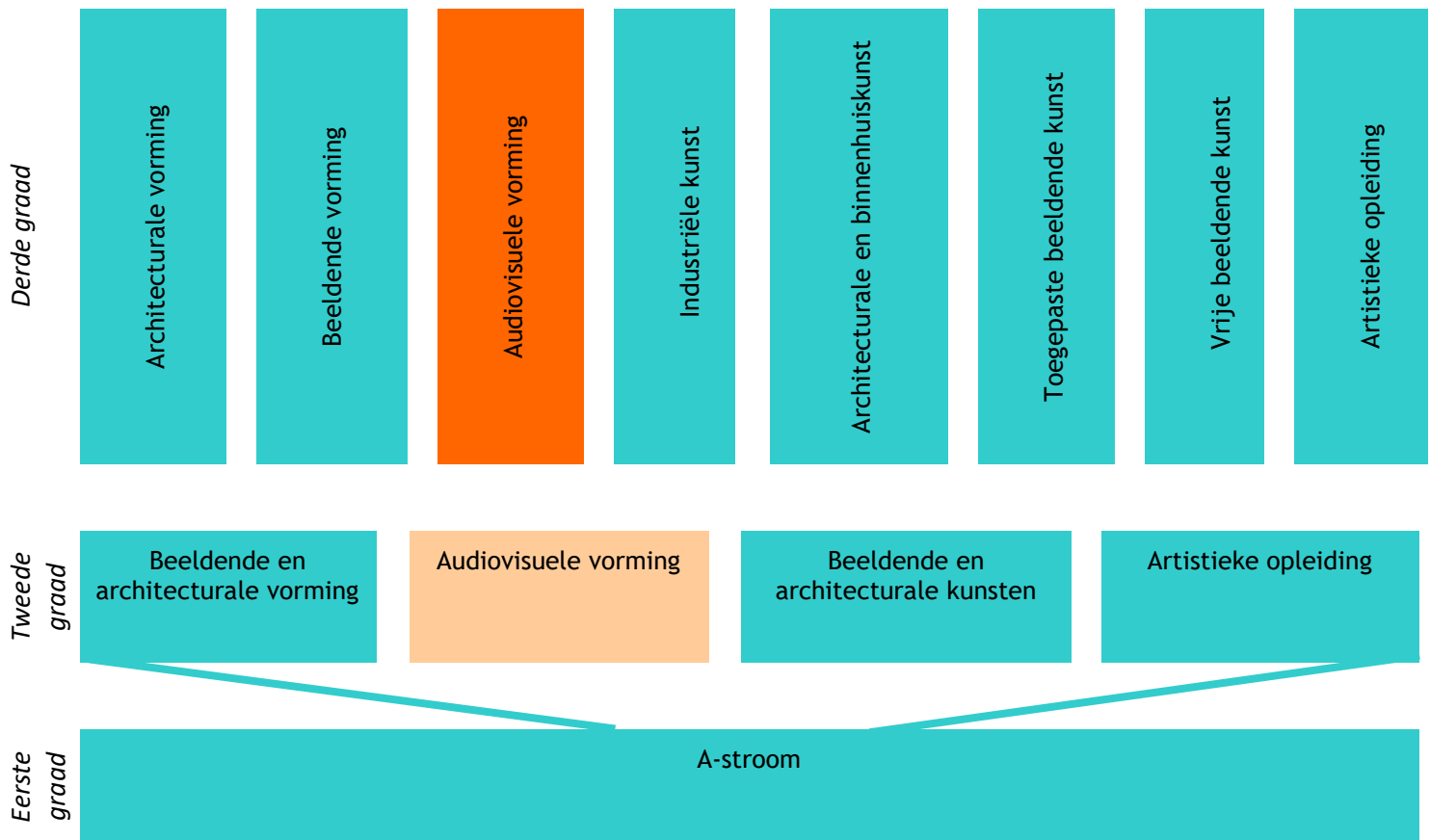
2.2 De bepalende leefwereld

De leerling is opgegroeid in een beeldcultuur. Hij wordt ook buiten de onderwijswereld geconfronteerd met een grote hoeveelheid beelden. Hij voelt zich uitgedaagd en is bereid om dieper en kritischer naar allerlei beelden te kijken.

In een gefragmenteerde leefwereld die vaak door oppervlakkigheid en een 'zapcultuur' gekenmerkt wordt, is de leerling bereid om die wereld in de lessen diepgaander te benaderen, neemt hij een houding aan van willen oefenen en volhouden, van passie en enthousiasme voor de artistieke, creatieve aspecten in de opleiding.

3 Logisch studietraject

Studiegebied Beeldende kunsten

Audiovisuele vorming is doorstromingsgericht. Na het beëindigen van de derde graad kso is de leerling voldoende competent om te starten in het hoger onderwijs.

4 Christelijk mensbeeld

Ons onderwijs streeft de vorming van de totale persoon na waarbij het christelijke mensbeeld centraal staat. Onderstaande waarden zijn dan ook altijd na te streven tijdens alle handelingen:

- 1 respect voor de medemens;
- 2 solidariteit;
- 3 zorg voor milieu en leven;
- 4 respectvol omgaan met eigen geloof, anders gelovigen en niet-gelovigen;
- 5 vanuit eigen spiritualiteit omgaan met ethische problemen.

5 Opbouw en samenhang

5.1 Wisselwerking

We pleiten voor een wisselwerking tussen de vakken van de basisvorming en de artistieke vakken. Het refereren naar het kunstgebeuren vroeger en nu zal een vanzelfsprekend item zijn in de wisselwerking tussen leraar, leerling en leerdoelen. Het is vanuit pedagogisch-didactisch standpunt noodzakelijk om samenhang te brengen tussen theoretische benaderingen en de praktische, artistieke, audiovisuele toepassingen.

5.2 Opbouw leerplan

Dit leerplan is bestemd voor de leerlingen van de derde graad Audiovisuele vorming. Het leerplan is opgebouwd met doelen voor Audiovisuele vorming, Esthetica en Muzikale opvoeding. Die drie delen vormen samen het leerplan voor de vorming in de kunstvakken van de leerlingen Audiovisuele vorming.

In dit leerplan werden de doelen Audiovisuele vorming geactualiseerd en aangepast om zo een vlotte aansluiting met de tweede graad kso Audiovisuele vorming te kunnen garanderen. Alles wat betrekking heeft op Esthetica en Muzikale opvoeding is onveranderd overgenomen uit het vorige leerplan.

Elk deel bevat algemene doelen en specifieke doelen. We sluiten aan met de minimale materiële vereisten per deel. De delen worden aangevuld met didactisch-pedagogische wenken. Bij die didactische wenken zijn naast algemene tips ook ideeën voor evaluatie en het werken aan taalbeleid (via taalgericht vakonderwijs) opgenomen.

Doelstellingen Audiovisuele vorming

- 18 algemene doelen en 7 attitudes: voor Audiovisuele vorming
- 24 specifieke leerplandoelstellingen: voor Audiovisuele vorming

Doelstellingen Esthetica

- 9 algemene doelen voor Esthetica.
- 24 specifieke leerplandoelstellingen voor Esthetica

Doelstellingen Muzikale opvoeding

- 9 algemene doelen voor Muzikale vorming
- 10 specifieke leerplandoelstellingen voor Muzikale vorming

Waar in dit leerplan bij doelstellingen de term ‘zoals’ voorkomt, moet die gelezen worden als ‘een keuze uit’.

6 Doelstellingen Audiovisuele vorming

Waar in dit leerplan bij doelstellingen de term 'zoals' voorkomt, moet die gelezen worden als 'een keuze uit'.

6.1 Algemene doelstellingen

De leerling

- 1 ontwikkelt zijn totale persoonlijkheid;
- 2 onderzoekt kritisch de beeldtaal;
- 3 heeft zicht op verschillende kunstvormen en ontdekt die;
- 4 proeft van verschillende culturele vormen via bv. het bezoeken van musea, tentoonstellingen en legt een link met de brede wereld: cultuur, geschiedenis ...;
- 5 kan bewust een relatie leggen tussen het domein van de beeldende en audiovisuele kunsten en de maatschappij, die onderzoeken, beleven en begrijpen;
- 6 ontwikkelt een referentiekader en implementeert het in een persoonlijke beeldtaal;
- 7 gebruikt audiovisuele vaardigheden en technieken doelgericht;
- 8 krijgt inzicht in hoe de beeldtaal, de audiovisuele elementen en technieken in relatie tot vorm, inhoud en expressie functioneren;
- 9 pakt een creatie aan via een gestructureerd en gefaseerd werkproces;
- 10 werkt procesmatig op basis van communicatie en interactie met de leraar en anderen;
- 11 gaat zelfstandig aan de slag met een geformuleerde artistieke probleemstelling en zoekt naar een individuele benadering;
- 12 stemt zijn boodschap via beeldende taal af op een doelpubliek, rekening houdend met de kijk- en luisteromstandigheden;
- 13 kan aandachtig en constant waarnemen door actief en bewust te kijken, voelen, luisteren en beschouwen;
- 14 synthetiseert verschillende visies over een onderwerp of een probleem om tot een persoonlijke visie te komen;
- 15 ontwikkelt via kritische beschouwing van het experiment de creatieve vrijheid;
- 16 komt via verworven inzichten tot reflectie op eigen en andermans werk;
- 17 benadert kritisch en reflectief de eigentijdse cultuur, actualiteit en nieuwe media;
- 18 beheerst vakterminologie;

6.2 Attitudes

- 19 is zich bewust van eigen en andermans uitdrukkingsmogelijkheden;
- 20 is bereid om diverse soorten bronnen (digitaal en analoog) te raadplegen;
- 21 is kritisch t.o.v. zichzelf en allerlei bronnen (digitaal en analoog);
- 22 toont zelfwerkzaamheid, zelfredzaamheid, inzet, doorzettingsvermogen, interesse, zin voor objectiviteit, methodische aanpak, samenwerking, bewaakt de timing en planning, toont respect voor eigen en andermans werk, staat open voor het experiment;
- 23 staat open voor evoluties en tradities binnen de verschillende domeinen van de beeldcultuur;
- 24 kijkt naar kunst en benadert die zonder vooroordelen;
- 25 is bereid om onderzoek te verrichten om tot een persoonlijke, onderbouwde visie te komen.

6.3 Specifieke doelstellingen

De leerling

- 1 maakt een onderscheid tussen de objectieve werkelijkheid en de subjectieve benadering ervan;
- 2 maakt onderscheid tussen de verschillende soorten communicatie: de subjectieve (zoals: het poëtische, IK-ervaring, eigen visie ...) en de objectieve (zoals: het formele, onderzoek, synthese ...);
- 3 analyseert de subjectieve benadering van derden zoals kunstenaars, journalisten, auteurs, muzikanten, componisten, filosofen, critici, ...;
- 4 ontleedt de gebruikte methodes en technieken in functie van een persoonlijke visie;
- 5 past de meest gangbare verworven methodes en technieken toe om een persoonlijke visie te ontwikkelen;
- 6 kan een persoonlijke visie vertalen naar een artistiek werk;
- 7 neemt een duidelijke positie in als een doelbewuste auteur (eerder dan een technicus);
- 8 reflecteert op het leer- en creatieproces via logisch denken, out-of-the-box-denken, zichzelf en de wereld kritisch in vraag stellen, zichzelf rationeel of emotioneel in een groter geheel plaatsen (klas, kunstwereld, maatschappij, geschiedenis ...);

- 9 maakt onderscheid tussen de verschillende soorten zoeken: het bezoeken, het opzoeken, het onderzoeken;
- 10 neemt deel aan het culturele leven, begeleid of individueel, zoals tentoonstellingsbezoek, culturele manifestaties ...;
- 11 presenteert zijn eindproduct in functie van het beoogde doel;
- 12 past bij fotografische, filmische en auditieve realisaties elementen toe, afhankelijk van het beeldend proces of product:
 - analoge of digitale fotografie;
 - standpunten zoals frontaal, profiel, dorsaal;
 - beeldkader zoals close-up, mediumshot, long shot en variaties daarop;
 - perspectief zoals kikvorspectief, vogelperspectief, neutraal perspectief (ooghoogte);
 - camerabewegingen zoals pano, tilt, lift;
 - contrasten zoals¹ lichtcontrast, kleurcontrast, textuurcontrast, grafisch contrast, ruimtelijk contrast ...;
 - vormen zoals organische en anorganische vormen, hoekige, ronde en puntige vormen, materiële en immateriële vormen, vorm - restvorm contrast, groot - klein contrast, open en gesloten vormen, vormen van beweging, vorm en dieptewerking, vorm en licht, vorm en ritme ...;
 - beeldelementen zoals punten, lijnen en vlakken en hun afleidingen, de driedimensionale opstelling in een studiosituatie, belichting, compositie, compositie en expressie, compositie en licht, compositie en vorm ...;
 - beweging zoals richting, versnelling, vertraging, stoppunt, vertrekpunt, lineair, gebogen, frontaal, sagittaal, diagonaal ...;
 - concrete geluiden en omgevingsgeluiden zoals muziek, menselijke stem, dialogen, natuurlijke en artificiële geluiden ...;
 - grafische elementen in functie van een beeld;
- 13 experimenteert met en gebruikt verschillende soorten dragers, al dan niet gecombineerd, in functie van een presentatie;
- 14 neemt de opdrachten gestructureerd en gefaseerd op, rekening houdend met afspraken qua timing en planning;

¹ Zoals: er is keuze uit de elementen die volgen.

- 15 pakt een creatie aan via een werkproces van documenteren, herkennen, onderzoeken, observeren, analyseren, synthetiseren, uitvoeren (in beeld krijgen, ook via nieuwe media), reflecteren en in interactie met anderen;
- 16 stuurt het proces en product bij naar aanleiding van feedback van de leraar, de medeleerling of externe deskundigen;
- 17 past i.f.v. preproductie, productie en postproductie elementaire audiovisuele technologie toe zoals:
 - schriftelijke voorbereiding (draaiboek):
 - synopsis
 - scenario
 - storyboard
 - shotlist
 - proplist
 - moodboard
 - visueel schetsboek
 - testopnames
 - mise-en-scene
 - planning
 - fotografie:
 - lichttechnieken en cameratechnieken
 - projectiesystemen
 - opslag- en transportsystemen
 - afdrukmogelijkheden
 - video:
 - cameratechnieken
 - montagetechnieken
 - geluidstechnieken
 - multimediatechnieken en beeldbewerkingsprogramma's:
 - digitaliseren van beelden
 - output van digitale bestanden
- 18 exploreert de technologische mogelijkheden en beperkingen;
- 19 staat open voor evoluties in de audiovisuele wereld;
- 20 verkent en zoekt naar expressieve mogelijkheden van de audiovisuele taal;
- 21 gebruikt de gepaste terminologie bij de communicatie over eigen of andermans werk;
- 22 communiceert en argumenteert over de gemaakte keuzes bij het tot stand komen van eigen artistiek werk.

7 Doelstellingen Esthetica

Waar in dit leerplan bij doelstellingen de term ‘zoals’ voorkomt, moet die gelezen worden als ‘een keuze uit’.

Het is niet de bedoeling de leerlingen te confronteren met een uitgesproken kunst- of filmgeschiedenis, een soort filosofie van de kunst.; evenmin hen te belasten met een encyclopedische leerstof in verband met de kunst. De lessen zijn ook niet bedoeld als ‘doe-lessen’, waarin de leerlingen beeldend, zingend of musicerend zouden werken. Het vak mag dus in geen geval worden verward met Plastische opvoeding, Muzikale opvoeding, Kunstgeschiedenis, Artistieke opvoeding of Kunstinitiatie.

Een wisselwerking met de werkzaamheden in het kunstvak audiovisuele vorming van de leerling is evident. Het nastreven van een theoretische beschouwing over de praktische artistieke en beeldende arbeid van de ateliervakken is wenselijk.

7.1 Algemene doelstellingen

- 1 De leerlingen tot een volledige en evenwichtige persoonlijkheid laten uitgroeien, zodat ze binnen de maatschappelijke complexiteit gefundeerde keuzes kunnen maken en een positie kunnen innemen ten aanzien van politieke, historische, sociologische, artistieke en culturele thema's.
- 2 De leerlingen een voedingsbodem verschaffen ter verrijking van zijn beeldende en artistieke activiteiten.
- 3 Zin voor schoonheid en stijl ontwikkelen.
- 4 Belangstelling wekken voor kunst en het kunstgebeuren; bovendien de behoefte laten groeien om met kunst om te gaan.
- 5 Een methodiek ontwikkelen om te leren kijken en luisteren naar kunst; zonder vooroordelen een kunstwerk leren benaderen.
- 6 Leren een kritische houding aannemen tegenover en een persoonlijk waardeoordeel uitspreken over het visuele en auditieve beeld.
- 7 Het leren waarnemen en analyseren (tegen een specifieke historische, sociologische, culturele en etnologische achtergrond).
- 8 Door waarneming en analyse van een kunstwerk komen tot kunstbeleving.
- 9 Beheersen van een juiste vakterminologie.

7.2 Specifieke doelstellingen

7.2.1 *Beeldtaal*

- 1 Interesse en inzicht verwerven in de structuur en de componenten van de beeldtaal door waarneming en analyse.
- 2 Historisch en sociologisch inzicht verwerven in de voornaamste kunststromingen en de stijlevolutie van de kunst.
- 3 Karakteristieken van een stijlperiode kunnen terugvinden in enkele representatieve voorbeelden van die periode.
- 4 Leren inzien dat een beeld een bepaalde ‘betekenis’ heeft die vatbaar is voor verschillende interpretaties.
- 5 Inzicht verwerven in het wezen van de kunst en leren inzien waarom een werk al dan niet als een kunstwerk aanvaard wordt.
- 6 Inzicht verwerven over sociologische en eventuele politieke aspecten en functies van de beeldende kunst.
- 7 Methode verwerven om een kunstwerk (en/of een kunstact) te bekijken, te analyseren en te beleven, en dat alles te verwoorden.
- 8 Belangstelling en behoefte krijgen om de artistieke en culturele actualiteit (tentoonstelling, museum- en concertbezoek enz.) te exploreren.
- 9 Concrete linken leggen met de eigen atelierwerkzaamheden en de beeldende en artistieke werkzaamheden van medeleerlingen.
- 10 Een eigen mening over kunst- en cultuuruitingen in vraag kunnen stellen en uiten.

7.2.2 *Filmtaal*

- 11 Het eigene van de filmtaal leren kennen en aanvoelen.
- 12 Interesse en inzicht verwerven in de structuur en de componenten van de filmtaal door waarneming en analyse.
- 13 De film kritisch leren benaderen door een genuanceerd beoordelingsvermogen te ontwikkelen.
- 14 Historisch en sociologisch inzicht verwerven in de voornaamste filmstromingen en de stijlevolutie van de filmkunst.
- 15 Karakteristieken van een stijlperiode kunnen terugvinden in enkele representatieve voorbeelden van die periode.

- 16 Leren inzien dat een filmbeeld een bepaalde ‘betekenis’ heeft, die vatbaar is voor verschillende interpretaties.
- 17 Inzicht verwerven in het wezen van de film en leren inzien waarom een film al dan niet aanvaard wordt als kunstwerk.
- 18 Inzicht verwerven over sociologische en eventuele politieke aspecten en functies van de film.
- 19 Methode verwerven om een film (en/of een filmisch werkstuk: video, kortfilm, filmdocument) te bekijken en te analyseren en te beleven, en dat alles te verwoorden.
- 20 Belangstelling en behoefte krijgen om de artistieke en culturele actualiteit (bioscoop, filmfestival enz.) te exploreren.
- 21 Concrete linken leggen met de eigen atelierwerkzaamheden en de beeldende, artistieke en filmwerkzaamheden van medeleerlingen.
- 22 Een eigen mening over film in vraag kunnen stellen en uiten.
- 23 Kritisch omgaan met het filmmedium en de overgemediatiseerde context.
- 24 Belangstelling krijgen voor de filmactualiteit.

7.2.3 *Leerinhouden*

Basis

Naast de basisleerinhouden zal de leraar een bewuste keuze maken uit de uitbreiding zodat alle leerplandoelstellingen bereikt worden.

Beeldtaal

De kennismaking met de **beeldtaal gebeurt** door middel van actieve waarneming, door analyse en bespreking van min of meer representatieve voorbeelden uit de westerse kunststromingen of stijlperiodes. Gezien de uitgebreidheid en de complexiteit van de kunstgeschiedenis op zich zal de leraar een noodzakelijke selectie moeten doorvoeren. Die selectie kadert tevens in de doelstellingen gestipuleerde bepaling dat het niet de bedoeling is een kunsthistorische encyclopedische benadering voor esthetica te geven. Anderzijds is het zo dat elke kunststroming haar wortels heeft in (een) voorgaande stroming(-en) en daardoor altijd in een context van andere stromingen geplaatst zal worden. Niet alle stromingen kunnen even uitvoerig behandeld worden.

Als hulp bij de ontleding van de beeldtaal volgt hier een schematisch overzicht van enkele componenten en aspecten van die taal; ze zijn alfabetisch opgesteld en niet in orde van belangrijkheid. Bij de analyse hoeven niet alle componenten te worden besproken; evenmin hoeven voor de beeldtaal én de schilderkunst, én de beeldhouwkunst en de bouwkunst telkens gezamenlijk of afzonderlijk te worden belicht. De leraar kan een keuze maken, vergelijkingen trekken, accenten leggen enz.

Schilderkunst	Beeldhouwkunst	Bouwkunst
afsnijding clair-obscur compositie detaillering dieptedimensie functie fysio-, ideoplastiek genre - thema iconografie karakter kleur lichtbundel lijn - contour materiaal overlapping penseelvoering perspectief plastisch volume ritme standpunt symboliek techniek textuur tint - toon vlakbehandeling	anatomie functie houding iconografie karakter lichtwerking massa materiaal modellering omgeving oppervlak plasticiteit plooierval proporties reliëf ritme ruimtelijkheid symboliek techniek volume	bouwprincipe constructie doorsnede exterieur - interieur functie gewelf grondplan indeling inplanting (omgeving) karakter kleur lichtwerking maat - verhouding materiaal opstand ritme ruimtewerking symboliek urbanisatie versiering volumewerking zuil - pijler wand
relatie tussen voorstelling (inhoud) en werkelijkheid		
onderlinge verhouding en beïnvloeding		

Filmtaal

In elke school waar Esthetica gegeven wordt, moet aan filmopvoeding gedaan worden; dat valt onder de verantwoordelijkheid van de leraren Esthetica en/of de vakleraar van het vak Audiovisuele vorming.

Filmopvoeding is uiteraard meer dan het zo maar een film 'draaien'. Dat gebeurt het best door middel van een degelijk georganiseerd filmforum of filmproject met voor- en/of nabespreking. Bij die bespreking beperk je je niet tot de inhoud, maar besteed je zeker ook aandacht aan de belangrijkste componenten van de filmtaak. Dat forum of project kan zowel door de leraar Esthetica als door de andere vakleraren georganiseerd worden.

Indien er geen filmforum of filmproject wordt georganiseerd, moet de filmopvoeding aan bod komen in de lessen Esthetica.

Als hulp bij de ontleding van de filmtaal volgt hier een overzicht van de belangrijkste componenten en aspecten van de filmtaal en het filmgebeuren:

- samenstelling en taken van de filmploeg;
- synopsis, scenario en draaiboek;
- camerabeweging en opnamehoek;
- beeldcompositie, -kadrering en plans;
- sfeer, belichting en klank;
- montage en verhaalstructuur.

Bij de analyse hoeven niet alle genoemde componenten of aspecten te worden besproken. Je kunt een keuze maken, vergelijkingen trekken, accenten leggen enz.

Uitbreiding

Beeldtaal

Bespreking van het werk, de stijl en de betekenis van een kunstenaar (kunstenaars) die min of meer representatief is (zijn) voor de bestudeerde stijlperiode.

Stilistische vergelijking van tijdgenoten en/of culturen en/of strekkingen.

Suggesties voor uitdieping van de stijlperiodes.

Oudheid:

- prehistorische kunst;
- culturen in het Nabije Oosten;
- vergelijking van de verschillende culturen in Hellas;
- stilering in de schilderkunst;
- gebruikskeramiek in de oudheid;
- realistische en idealistische beeldhouwkunst;

Middeleeuwen:

- de evolutie van de bouwkunst;
- de Vlaamse Primitieven;
- de Franse kathedralen;
- Byzantijnse en/of Arabische invloeden;
- de beeldhouwkunst in functie van de bouwkunst;
- miniaturen en boekverluchting;
- meesters van het fresco;

Renaissance:

- vergelijking kunst uit de oudheid - nieuwe kunst;
- de uitstraling van de Italiaanse renaissance;
- Brueghel, een dynastie van kunstenaars;
- renaissance in Firenze, Rome en Venetië;
- kunst aan het hof van de Medici;

Barok:

- vergelijking Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden;
- de kunst van de Contrareformatie;
- de verschillende gedaanten van de barok (+ rococo);
- barokkunst is "totaalkunst";

Classicisme - romantiek:

- classicisme: exponent van het "Rationalisme";
- de klassieke oudheid als inspiratiebron en kunstideaal;
- de cultus van het nationaal verleden;
- neostijlen;
- jugendstil en art nouveau;

Twintigste eeuw

- overgangsfiguren naar moderne stekkingen;
- het expressionisme in diverse landen (vergelijking);
- figuratieve, non-figuratieve en abstracte kunst;
- het Bauhaus en de functionele vormgeving;
- invloed van "primitieve" en andere culturen;
- environment en happening;
- actuele stekkingen en antistekkingen;
- moderne vormgeving en design;

Mogelijke thema's:

- wat is kunst? - kunst en schoonheid - kunst en kitsch;
- de rol van de kunstenaar en de kunst in de maatschappij;
- het verhalende aspect in de kunst;
- ratio en affect in de kunst;
- kunst als spiegel van het dagelijks leven (jaargetijden, mens, natuur, sport, liefde, eten, drinken enz.);
- variaties op een thema (de schepping, het kerstgebeuren, de kruisdood van Christus, het mensbeeld enz.);
- de mythologie of de bijbel als inspiratiebron;
- traditie en vernieuwing in de (religieuze) kunst;
- buiteneuropese kunst;
- invloed van buiteneuropese kunst op de westerse;
- kunst in Vlaanderen;
de klassieke oudheid als inspiratiebron;
- het fantastische in de kunst;
- fysioplastische en ideoplastische weergave;
- hoogtepunten uit de evolutie van een genre (stilleven, marine, landschap, genretafereel, portret enz.);
- striptekening - cartoon;
- kunst in de greep van oorlog en revolutie;
- bouwkunst is meer dan een functionele constructie;
- de vierde dimensie (tijdselement) in de kunst;
- invloed van de fotografie (film) op de schilderkunst en omgekeerd;
- stijlevolutie in de woningbouw;
- interieur en wooncultuur - meubel en meubilair;
- decoratieve kunst;
- tapijtkunst;
- edelsmeedkunst, juwelen en sieraden;
- mode, kleding en haartooi;
- de kunstzinnigheid van gebruiksvoorwerpen;
- computerkunst;
- de verschillende kunsttheorieën zoals ze vorm kregen in de loop van de twintigste eeuw;
- functie van de kunstkritiek;
- monumentenzorg;
- kunst en beeld in het alledaagse milieu (reclame, affiche, pers, graffiti enz.).

Thema's en onderwerpen naar eigen keuze

Bij de keuze en de behandeling zal de leraar rekening houden met de doelstellingen en de geest van het leerplan. Door voor- en/of nabespreking kunnen buitenschoolse activiteiten op een verantwoorde wijze in de lessen Esthetica worden geïntegreerd.

- museum-, kerkbezoek, kunstreis;
- culturele actualiteit (tentoonstelling, herdenking, verjaardag of overlijden van een kunstenaar enz.);
- bezoek aan een werkplaats, atelier, galerij, veiling, kunstenaar enz.;
- elke uiting of vorm van de beeldtaal of beeldcultuur die kadert in de geest en doelstellingen van het leerplan.

Filmtaal

- uitdieping van de filmische uitdrukking en vormgeving onder andere aan de hand van geschikte korte films;
- historisch inzicht in de filmgeschiedenis;
- film in het cultuurpatroon van onze tijd;
- film in vergelijking met andere kunstvormen (bv. roman, toneel, schilderkunst enz.);
- film en historische werkelijkheid;
- elke uiting of vorm van filmtaal en beeldcultuur die kadert in de geest en de doelstellingen van het leerplan;
- de verschillende filmtheorieën en de wijze waarop ze vorm kregen in de twintigste eeuw.

8 Doelstellingen Muzikale opvoeding

Kenmerken, begrippen, effecten, invloed en kracht van het auditieve (muziek) worden tijdens de lessen Muzikale opvoeding uitgediept.

Na een kijk op de verscheidenheid en achtergrond, die muziek en haar wereld zo boeiend maakt, wordt muziek met haar componenten besproken.

Een van de meerwaarden van dit vak in de audiovisuele richting is dat muziek naast het beeld wordt geplaatst, met nadruk op de mogelijkheden en betekenis die muziek dan kan hebben.

De toepassing van muziek vormt een belangrijk deel van de leerinhoud. Nochtans is muziek op zichzelf niet uit het oog te verliezen.

Geen passieve reproductie van de kennis, maar het zelf ervaren en verwerken maakt de leerling bewust over hoe hij door muziek geboeid wordt en er innerlijk op reageert. Een voedingsbodem verschaffen ter verrijking van de creativiteit van de leerling vormt mede een doel van de lessen.

8.1 Algemene doelstellingen

- 1 Zelfstandig, kritisch en creatief denken en handelen bij de keuze van het auditieve (muziek) bij het visuele (beeld).
- 2 Openstaan voor en uitdiepen van de relatie muziek - beeld: esthetische benadering; betekenis en functie van de muziek bij het visuele.
- 3 Kritischer luisteren naar muziek, zonder vooroordelen; een attitude wordt ontwikkeld waarbij een objectieve analyse primeert en een persoonlijk waardeoordeel wordt gevormd en uitgesproken over muziek.
- 4 Gesensibiliseerd worden voor een persoonlijk ontdekken en benaderen van muziek.
- 5 Bewust zijn van de wijze waarop muziek boeit en inspireert. De verschillende uitdrukkingsmogelijkheden van muziek creatief kunnen aanwenden.
- 6 Het auditieve waarnemen verbeteren en activeren.
- 7 Het beheersen van de juiste vakterminologie en stijlenkennis als voedingsbodem voor het persoonlijk werk.
- 8 Het situeren van muziek en openstaan voor de betekenis en functie van de muziek bij een maatschappelijke en esthetische benadering.
- 9 Het ontwikkelen van een belangstelling voor muziek, het actuele muziekgebeuren en het benaderen van de cultuur en de media.

8.2 Specifieke doelstellingen

- 1 De leerling ontdekt een ongekeerde variëteit aan voorbeelden uit de muziekwereld en kan bij het beeld aangepaste muziek kiezen.
- 2 De leerling bezit de nodige kennis en inzicht over:
 - de juiste vakterminologie en haar gebruik;
 - vormen, stijlen, genres in historische en esthetische context;
 - de componenten van de muziktaal;
 - de geschiedenis van de muziek en haar genres;
 - de esthetische en sociologische betekenis van een compositie;
 - de verschillende mogelijkheden van de muziek en haar toepassingen;
 - de culturele achtergrond van muziekstijlen en -genres;
 - trends in popmuziek en haar subcultuur;
 - belangrijke vertegenwoordigers van muziekstijlen en -genres;
 - mogelijke relaties tussen beeld en muziek;
 - belangrijke vertegenwoordigers uit de wereld van de toepassing van muziek en beeld;
 - belangrijke voorbeelden uit de audiovisuele kunsten door analyse van verschillende voorbeelden.
- 3 De leerling heeft voeling met de expressiemogelijkheden van de basiselementen van de muziktaal.
- 4 De leerling bezit een methode om een muziekstuk te beluisteren en te analyseren.
- 5 De leerling verwerft via kennen, begrijpen en aanvoelen een eigen benaderingswijze voor muziek.
- 6 De leerling is zich bewust van het gebruik van muziek en haar expressieve kracht.
- 7 De leerling is zich bewust van de mogelijkheden van muziek als communicatiemiddel.
- 8 De leerling kan kritisch audiovisuele producten benaderen en analyseren.
- 9 De leerling luistert naar muziek in functie van het selecteren voor de klankband.
- 10 De leerling kan onderzoeken welke basiselementen bijdragen tot het uitbouwen van spanning en ontspanning in een film, documentaire, video enz.

8.3 Leerinhouden

De componenten: melodie, ritme, klankkleur, klanksterkte, samenklank en structuur worden apart besproken in functie van belangrijke begrippen, uitdrukking en emoties, die een muziekstuk uitstraalt of oproept.

Een verscheiden keuze van muziekvoorbeelden is hier heel efficiënt.

8.3.1 *Overzicht en onderverdeling*

In onderstaand overzicht zijn de verplichte thema's met een asterisk (*) gemerkt. Andere thema's kunnen vrij gekozen worden. Uiteraard dient men bij de vrije keuze rekening te houden met het feit dat alle onderdelen en (verplichte) thema's op een evenwichtige manier aan bod komen.

8.3.2 *Relatie tussen muziek en beeld*

Dit is een belangrijk deel van de leerinhoud.

Het auditieve in relatie met het visuele kan besproken worden aan de hand van verschillende thema's; met nadruk op de toepassing van de muziek:

- de wisselwerking tussen muziek en beeld;
- *de functies van de muziek in de film: een uitgebreide bespreking is mogelijk;
- *de geschiedenis van de filmmuziek;
- de filmmuziek in verschillende filmgenres;
- *de videoclip; geschiedenis en soorten;
- technieken bij muziektoepassing bij beeld;
- *de samenwerking tussen componisten en regisseurs;
- bijvoorbeeld opvallende duo's uit de geschiedenis;
- *manieren om muziek in beeld te brengen:
 - de opera/de musical: ontstaan en evolutie (de geschiedenis);
 - opvallende producties (met voorbereidingproces);
 - colomusic;
- beeld in muziek omgezet: bijvoorbeeld in schilderijen;
- *grote componisten in films/grote muziek, gebruikt in films;
- schilderkunst en muziek rond 1900;

- vergelijking van de schilderkunst versus de muziek in het expressionisme;
- programmuziek versus abstracte muziek;
- synchronisatie (geen sonorisatie). Het vak muziek legt de nadruk op het inhoudelijk;
- aspect van de synchronisatie, niet op de technieken;
- ...

8.3.3 Muziek en geschiedenis

Een overzicht geven van muziekstijlen uit verschillende genres, met aandacht voor:

- stijlkenmerken;
- achtergrond, betekenis en functie van de muziek.

A *Klassieke muziek*: kenmerken van de klassieke muziek

Stijlverkenning

- middeleeuwen bijvoorbeeld religieuze versus niet-religieuze muziek ...
- renaissance bijvoorbeeld vocale versus instrumentale muziek ...
- *barok bijvoorbeeld muziek in dienst van kerk en vorst ...
- *classicisme bijvoorbeeld ontwikkeling van vormen ...
- *romantiek bijvoorbeeld belijdenismuziek, programmuziek versus abstracte muziek, pianomuziek ...
- impressionisme bijvoorbeeld schilderkunst en muziek ...
- expressionisme bijvoorbeeld nieuwe technieken, elektronische muziek, uitdrukkingen in de muziek ...
- Na 1950: avant-garde bijvoorbeeld postmodernisme in de muziek
actuele tendensen: strakke muziek
informele muziek, negatie van stijlen.

B *Jazzmuziek*: kenmerken over jazzmuziek in het algemeen

- definitie en ontstaansgeschiedenis;
- Stijlverkenning, zoals bijvoorbeeld: New Orleans, Chicago, Swing, Bebop, Cool, Fusion, Freejazz ...

C *Popmuziek: kenmerken van de popmuziek in het algemeen*

- definitie en ontstaansgeschiedenis;
- stijlverkenning, zoals bijvoorbeeld: soul - disco - house, rythm & blues, hard rock, singasongwriters, measybeat enz.;
- sociaal engagement versus commercie;
- de subcultuur en het ontstaan van nieuwe stijlen.

D *Niet-Europese en etnische muziek*

Kenmerken van dit genre, afhankelijk van de plaats

8.3.4 *Muziek en communicatie*

- *muziek en reclame;
- jazz op de planken;
- imagebuilding in pop;
- doorlichting van een radiozender/radioprogramma;
- muziekpsychologie, -therapie in toepassing;
- muziek en politiek;
- muziek en rituelen;
- muziek en godsdienst;
- *relatie tussen muziek en diverse sociale milieus;
- de geschiedenis van het popfestival; evolutie van Woodstock tot nu;
- het statuut van de muzikant/componist door de eeuwen heen;
- de evolutie van het notenschrift;
- de vrouw in de muziek;
- de digitale revolutie in de muziekopname: geschiedenis van de geluidsdrager en invloed op de muziek;
- *maatschappelijke ontwikkelingen en hun weerslag op de muziek;
- ...

8.3.5 Muziek: vorm, structuur, opbouw

Analyse van vormen, afhankelijk van genres en stijlen: dit onderwerp biedt een ruime keuze uit de muziekgeschiedenis: sonate, concerto, suite, symfonie, liedvorm ... Minimaal drie verschillende vormen dienen geanalyseerd te worden.

Andere mogelijke structuren kunnen besproken worden, bijvoorbeeld:

- het bluesschema;
- de cover;
- het arrangement;
- de sampling;
- tonale versus atonale muziek;
- het principe van herhaling: de minimal music;
- het begrip afterbeat in de ritmesectie;
- de motiefverwerking in klassieke muziek, jazzmuziek en popmuziek;
- ...

8.3.6 Muziek en drama

Vooraf de componenten in typische vormen worden besproken: melodie - ritme - klankkleur - samenklank - klanksterkte - structuur: in functie van de uitdrukking en emotie die een muziekfragment of -stuk uitstraalt.

Een degelijke benadering van deze componenten laat de leerling ontdekken hoe muziek en drama bij elkaar horen (afhankelijk van de voorbeelden) bijvoorbeeld: de opera/de musical: ontstaan en evolutie (de geschiedenis).

8.3.7 Andere thema's

- *wat is functionele muziek (algemeen);
- *muziek en emotie: bijvoorbeeld de blues;
- vocale muziek: techniek versus emotie in de stem;
- pop versus klassiek: stemtoepassing;
- autobiografische elementen in de muziek;
- ontspanningsmuziek in de loop der eeuwen;

- muziek en dans;
- grote vertolkers;
- fusion en cross-over;
- de solist: ontstaan en evolutie van dit fenomeen;
- experimenteren in de muziek;
- de rol van de producer;
- wat is een muziekgenre;
- hoogtepunten uit de evolutie van een genre;
- *typische instrumenten in een bepaald genre;
- muziek en geluid in het alledaagse milieu;
- gehoorbeschadiging door muziek;
- parodie, citaat, collage in de muziek;
- *het begrip virtuositeit in de muziek;
- synthesefiguren: bijvoorbeeld Fr. Zappa;
- *muziekactualiteit;
- muziek en computer;
- ...

Bij de keuze en de behandeling van de opgelegde (*) thema's en de zelf gekozen onderwerpen zul je rekening houden met de doelstellingen en de geest van het leerplan.

Door voor- en/of nabespreking kunnen buitenschoolse activiteiten op een verantwoorde wijze in de lessen geïntegreerd worden.

9 Minimale materiële vereisten

9.1 Algemeen

Om de leerplandoelstellingen bij de leerlingen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur, materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen, die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. Dat alles is daarnaast aangepast aan de visie op leren die de school hanteert.

Er dient voldoende didactisch materiaal beschikbaar te zijn voor het bereiken van de doelstellingen. Vanwege de noodzaak van het werken met professionele en recente materialen en benodigdheden, pleiten we voor de beschikbaarheid van materialen en benodigdheden **op de school** - eventueel tijdelijk door middel van huren of lenen of beschikbaarheid in externe opleidingscentra ...

9.2 Audiovisuele vorming

9.2.1 Infrastructuur

- Een ruim en voldoende verlicht lokaal met grote onderhoudsvriendelijke tafels.
- Voldoende aangrenzende bergruimte voor het opbergen van aanvullend materiaal van de school en van de leerlingen.
- Binnen of buiten het klaslokaal ruimte en materiaal zoals prikwallen, kaders, sokkels om werken van leerlingen tentoon te stellen.
- Een ruimte die dienst doet als inspirerende leeromgeving:
 - een pc met internetaansluiting en projectiemogelijkheden;
 - een klas- of schoolbibliotheek.
- Een ruimte/zone om het afval te sorteren en te stockeren.
- Een donkere kamer (doka).
- Een verduisterbare studio met studiolampen.

9.2.2 Materiële en didactische uitrusting

In functie van het realiseren van de doelen en van de gekozen opdracht is het van belang dat dit materieel beschikbaar is **in de school**:

ALGEMEEN

- materieel voor afvalsortering: vuilnisbakken om te sorteren voor papier, PMD, plasticen restafval ...;
- voldoende verluchtingsmogelijkheden;
- apparaten/toestellen: computer, belichtingsmateriaal, camera, snijmachine, groot meetmateriaal, snijmatten, vergroter, statief, ontwikkeltank, droogkast;
- grondstoffen: karton, papier, tekengerei ...;
- gereedschapskoffer met basismateriaal;
- projectiemogelijkheid;
- informatie- en communicatiemedia (internetaansluiting);
- softwaremateriaal voor beeldbewerking en montage;
- in een klas- of schoolbibliotheek een minimum aan vakliteratuur, dvd's, kunstreproducties en andere;
- multimediacomputers en randapparatuur: scanner, externe opslagplaatsen, printer.

Fotografie:

- opnamemateriaal
 - verschillende types fotocamera's met manuele scherpstel mogelijkheden en manuele diafragma- en sluitertijdbediening;
 - statieven;
 - lichtinstallaties, achtergrondpapier en studioruimte;
- ontwikkelmateriaal
 - negatieve doka: tanks, spoelen, maatbekers, ontwikkel- en fixeerproducten;
 - positieve doka: vergroters, timers, vergrotingsramen, ontwikkel- en fixeerproducten;
- afwerk materiaal
 - droogmachine, snijmachine, retouchemateriaal, werktafels;
 - multimediacomputers en randapparatuur, projectoren;
 - softwarepakketten (multimedia en beeldbewerking);

Video:

- opnametoestel (handycam);
- statieven;
- videolichten;
- multimediacomputer met editing software;

Audio:

- microfoon;
- multimediacomputer met editing software;

Multimedia:

- multimediacomputers met randapparatuur: externe opslagplaatsen en multimediasoftware.

9.3 Esthetica

Een vaklokaal voor het vak Esthetica is interessant.

Naast de normale uitrusting van een klaslokaal zijn deze didactische hulpmiddelen onontbeerlijk:

- projectiemogelijkheden;
- beeldmateriaal om de lessen adequaat te kunnen illustreren.

Bijkomende voorzieningen zijn wenselijk

- de schoolbibliotheek: naslagwerken en illustratiemateriaal.

9.4 Muzikale opvoeding

De nodige video- en muziekapparatuur moet voorhanden zijn:

- een degelijke klankinstallatie;
- projectiemogelijkheden.

10 Pedagogisch-didactische wenken

10.1 Audiovisuele vorming

10.1.1 Enkele algemene tips ter inspiratie

- Het leerplan is een algemene leidraad. De praktische verwerking ervan binnen de school gebeurt eigentijds en creatief, aangepast aan de persoonlijkheid van leraar en leerlingen. Voor het opmaken van jaarplannen is overleg nodig, binnen de graad en over de graden heen.
- Het is belangrijk dat de leraren van de verschillende kunstvakken samenwerken, afspraken maken en dus geregeld overlegmomenten of vakvergaderingen organiseren. De afspraken hebben zowel betrekking op het inhoudelijke, op de aanpak in de klas en de ateliers, op het organisatorische ...
- De leraar speelt een belangrijke rol, hij kan de leerlingen motiveren, enthousiasmeren en hen stimuleren.
- Een artistieke studierichting volgen, impliceert een voortdurend groeiproces. Het groeiproces zelf zal dus een belangrijke doelstelling vormen. Elke productevaluatie blijft een momentopname binnen dit totale proces.
- De kunstvakken worden als een geheel gezien, waarbinnen de leerling op een zo verscheiden mogelijke manier de verschillende thema's kan benaderen en diverse mogelijkheden kan onderzoeken. Van groot belang daarbij is de begeleidende en evaluerende rol van de vakleraren die vanuit hun eigen opleiding en persoonlijkheid een verrijkende toetssteen zijn binnen het hele proces. De nadruk ligt dus op het zelf ontdekken en persoonlijk kritisch onderzoek. Daarbij spelen de technieken een belangrijke, maar ondergeschikte rol; zij zijn geen doel op zich, maar zijn een schakel in het creatief proces. Via dit creatief proces ontdekt de leerling zichzelf en ontwikkelt hij een eigen beeldende, audiovisuele taal.
- De thema's die aan bod kunnen komen bij opdrachten en projecten hebben - naast de specifiek beeldende en audiovisuele aspecten - ook een algemeen vormende waarde. Persoonlijke, historische en actuele, culturele, sociale, politieke en wetenschappelijke onderwerpen (thema's) kunnen elkaar afwisselen.
- Binnen de opleiding is het inschakelen van een kunsthistorisch referentiekader als documentatie, studie- en inspiratiebron belangrijk.
- Het geheel van de opdrachten vormt een belangrijke stimulans: documentatie, onderzoek en ontwerp zijn de aangewezen middelen om met de leerlingen tot persoonlijke inhouden te komen. Er wordt veel aandacht besteed aan inhoudelijke uitdieping van het werkproces.

- Om het methodisch werken en denken te bevorderen, houden de leerlingen een ‘werkschrift’, ‘logboek’ of ‘documentatiemap’ bij, waarin alle ontwerpen, inspiratiebronnen, teksten, historische verwijzingen enz. tot een organisch geheel samensmelten.
- Overleg, thematisch/vakoverschrijdend werk en gezamenlijke initiatieven van de leraren vinden geregeld plaats. Er worden verbanden gelegd tussen de algemene vorming en de kunstvakken, en bruggen geslagen tussen ‘atelier’ en ‘theorie’.
- Het is belangrijk dat leerlingen over een neerslag beschikken van de aan bod gekomen leerstof.
- De voorbereiding van de opdrachten in het kader van thema’s en projecten gebeurt bij voorkeur in een team en er kunnen afspraken gemaakt worden in verband met de vakoverschrijdende aspecten van de leerplandoelen. Projecten in samenwerking met de algemene vakken zijn wenselijk.
- Elke methode om kunst te beschouwen kan in vraag gesteld worden en/of weerlegd worden.
- Bij de initiatie in de wereld van de kunst wordt vertrokken van de leerling als persoon. De leerling voelt zich aangesproken door een beroep te doen op zijn emotioneel vermogen (affectief), op zijn vermogen tot kennen (cognitief) en op zijn gevoeligheid voor zintuiglijke indrukken (sensitief). Via waarneming, reflectie en dialoog worden deze vermogens ontwikkeld.
- Vertrekkend van de leerplandoelstellingen reikt de leraar de leerling een referentiekader aan. De leerling leert het eigen werk en de eigen ideeën in zijn omgeving te confronteren met en te plaatsen in de wereld van kunst en cultuur. Namen, data, algemene historische situering en stellingen zijn relevante hulpmiddelen, maar geen doelen op zich.
- Studiereizen, bezoek aan musea, tentoonstellingen, manifestaties, workshops, beurzen ... en het bijwonen van concerten, dans- en filmvoorstellingen helpen het perspectief van de leerlingen te verruimen. Het accent ligt vooral op het leren omgaan met, praten over, wegnemen van vooroordelen over en vormen en formuleren van eigen inzichten over kunst en cultuur. Door middel van multimediale technieken, allerlei beelden, museum- en galeriebezoeken, het doorbladeren van kunsttijdschriften ... krijgen de leerlingen een ruim beeld van wat er zich vandaag in de wereld van de kunst voordoet.
- De leerling participeert via internet, tv, games, publiciteit, videoclip actief en passief aan de hedendaagse beeldcultuur. De theoretische kunstvakken zijn ondersteunend voor het atelierwerk en ze hebben oog voor die culturele en maatschappelijke realiteit.
- Aan de basis van elke les ligt de beschouwing/waarneming. Het leerproces gebeurt aan de hand van representatief en kwalitatief beeld- en/of klankmateriaal.
- De leerling wordt in zijn totaliteit aangesproken door zijn cognitieve, sensitieve, affectieve en wanneer mogelijk ook zijn psychomotorische vermogens te ontwikkelen.
- De leerling zal zoveel mogelijk zelf ontdekken en analyseren, conceptualiseren en verwoorden.

- Het leerplan is gemeenschappelijk voor alle leerlingen, maar daarbinnen is er ruimte voor differentiatie, zowel binnen eenzelfde klas als tussen klassen en scholen. Differentiatie slaat onder andere op een verschil in tempo, keuze en voorbeelden, niveau van evaluatie enz. De leraar zal erover waken dat de leerlingen de voorgeschreven doelen kunnen verwerken en zich maximaal kunnen ontplooiën.
- De leerling ontdekt hoe hij zelf een opdracht kan plannen, de deelopdrachten kan organiseren en tot een eindproduct komt binnen de afgesproken timing van het atelierwerk.
- Samenwerken met externe partners kan de blik verruimen van leerlingen en leraren: in de omgeving, maar even goed in een (inter)nationale context.
- ...

10.1.2 Taalgericht vakonderwijs

Taal en leren zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Die verwevenheid vormt de basis van het taalgericht vakonderwijs. Het gaat over een didactiek die, binnen het ruimere kader van een schooltaalbeleid, de taalontwikkeling van de leerlingen wil bevorderen, ook in de studierichting Audiovisuele vorming. Dat kan door 'contextrijk, interactief onderwijs met taalsteun' aan te bieden.

We willen hier een aantal didactische tips geven om de lessen taalgerichter te maken. Drie didactische principes: contextrijk, interactie en taalsteun wijzen een weg, maar zijn geen doel op zich.

Contextrijk

Onder context verstaan we het verband waarin de nieuwe leerinhoud geplaatst wordt. Welke aanknopingspunten reiken we de leerlingen aan? Welke verbanden laten we henzelf leggen met eerdere ervaringen? Wat is hun voorkennis? Bij contextrijke lessen worden verbindingen gelegd tussen de leerinhoud, de leefwereld van de leerling, de actualiteit en eventueel andere vakken.

Interactie

Leren is een interactief proces: kennis groeit doordat je er met anderen over praat.

Leerlingen worden aangezet tot gerichte interactie over de doelen in duo's, in groepjes of klassikaal. Opdrachten worden zo gesteld dat leerlingen uitgedaagd worden om in interactie te treden. Samen improviseren, elkaar bevragen, informatie geven, spreken, schrijven ... zijn middelen om in interactie te treden. Daarbij is het belangrijk dat er aan de leerling ruimte voor eigen inbreng gegeven wordt. Je kunt leerlingen stimuleren om elkaar vragen te stellen.

Taalsteun

Leraren geven in een klassensituatie vaak opdrachten. Voor die opdrachten gebruiken ze een specifieke woordenschat die we 'instructietaal' noemen. Daarbij gaat het vooral over werkwoorden

die een bepaalde actie uitdrukken (construeer, illustreer, vergelijk, definieer, noteer, raadpleeg, situeer, verklaar ...). De betekenis van die woorden is noodzakelijk om de betekenis van de opdracht te begrijpen.

Leerlingen die niet voldoende woordkennis hebben in de instructietaal, kunnen problemen ervaren met het begrijpen van de opdrachten.

Opdrachten moeten voor leerlingen talig toegankelijk zijn. Het organiseren van taalsteun maakt lessen, bronnen, opdrachten ... begrijpelijker voor de leerlingen.

Enkele tips i.v.m. taalsteun voor Audiovisuele vorming:

- gebruik een begrippenkader en hanteer de begrippen consequent ...
- door met een begrippenlijst (zie ook bijlage) te werken, geven leraren aan de typische vaktaal eenzelfde betekenis. Zo creëren zij duidelijkheid en gelijkvormigheid. De leerlingen zullen zich die woorden en begrippen geleidelijk aan eigen maken als de leraar de vakterminologie dagelijks in de juiste betekenis en context gebruikt;
- breng een begrip aan vanuit de lespraktijk, als dat mogelijk is vanuit een beschouwend of een creërend luik;
- de begrippen sluiten aan bij die van de basisvorming;
- werk met een kijkwijzer bij het waarnemen van kunst en bij de bespreking van het werk van de leerlingen;
- gebruik bij opdrachten consequent dezelfde instructietaal/terminologie en een duidelijke structuur;
- de leraar waakt er ook over dat de leerlingen de juiste termen en begrippen gebruiken:
 - bij het brainstormen;
 - in overleg met de leraar of met medeleerlingen bij eventuele groepsopdrachten;
 - als de leerlingen de doelstellingen van de opdracht herformuleren;
 - bij de bespreking van een kunstenaar;
 - bij de evaluatie;
 - bij een klassikale toelichting van een kunstwerk, eigen of andermans werk ...;
 - ...

10.1.3 Evaluatie

Evaluatie maakt integraal deel uit van het leerproces. Evaluatie is gekoppeld aan de leerplandoelstellingen en gekozen werkvormen en wordt door het studierichtingsprofiel mee bepaald.

Wanneer we in het leerproces willen ingrijpen, is de rapportering, de duiding en de toelichting van de evaluatie belangrijk. Als we ons na een evaluatie beperken tot het weergeven van de cijfers, krijgt de leerling weinig adequate feedback. In de rapportering kunnen zowel de sterke als de verbeterpunten van de leerling weergegeven worden. Adviezen voor het verdere leerproces kunnen eveneens aan bod komen.

De leraar neemt meer de rol op van mentor, van coach, die de leerling kansen biedt en methodieken aanreikt om voorkennis te gebruiken, om nieuwe elementen te begrijpen en te integreren.

Evaluatie is bovendien noodzakelijk om een positieve oriëntering mogelijk te maken waarbij altijd rekening gehouden wordt met de mogelijkheden van elke leerling.

Op het einde van de tweede graad moet de leraar met een bepaalde zekerheid uitspraak kunnen doen over de juistheid van de studierichtingskeuze en over de motieven die aan de grondslag ervan liggen. Eventueel moet hij advies kunnen geven in verband met de oriëntatie naar de derde graad.

De evaluatie heeft een tweevoudige functie in een vormingsproces.

1. Enerzijds maakt de evaluatie als permanente individuele begeleiding een essentieel deel uit van het leer- en vormingsproces.
2. Anderzijds constateert ze de mate waarin/de wijze waarop het beeldend, audiovisueel inzicht en de persoonlijke vorming van de leerling verloopt als leerproces.

Het vooraf bepalen van evaluatiecriteria is een taak van de leraar. Elke opdracht vereist specifieke aandachtspunten en de waarde van iedere evaluatienorm is afhankelijk van de beoogde doelen.

Die vooropgestelde criteria helpen de leerlingen inzicht te krijgen in gestelde doelen en verwachtingen gekoppeld aan de opdracht. Zo kunnen ze zichzelf voortdurend evalueren en bijsturen, zowel in de verschillende stappen van het proces als bij het product. Voor afspraken over evaluatie is horizontaal en verticaal overleg tijdens een vakvergadering nodig.

Evaluatiemogelijkheden

Vanuit de leerplandoelen streeft de leraar bij alle leerlingen, bij iedere opdracht of bij ieder project, een totaal leerproces na. Daarbij zijn veel doelen niet onmiddellijk normatief of meetbaar. Aangezien we belang hechten aan het proces, is het vanzelfsprekend dat er in de evaluatie daaraan de nodige aandacht geschonken wordt.

- De permanente individuele begeleiding
 - dit is een onderzoek naar de relatie opdracht-leerling. De evaluatie bestaat erin het werkproces van de leerling te toetsen aan de opdracht en omgekeerd;
 - vorderingen en attitudes worden met de leerling besproken.

- Het ateliergesprek
 - het ateliergesprek is een onderling toetsen van verwachtingen in verband met opdracht, individu, groep, leraar en maatschappij. De leraar staat er voor in dat deze vorm van evaluatie gebeurt als een confrontatie binnen en in een gesprek;
 - tevens wordt er duidelijk gewezen op de vorderingen wat betreft de ‘technische’ vaardigheden, de verbeelding, de emotionele betrokkenheid, het engagement en het verstandelijk inzicht;
 - daarenboven kan het ateliergesprek op een interessante wijze verruimd worden, wanneer de leraren van de andere kunstvakken of externen (cf. gip) daarbij geregeld actief betrokken worden. Zo wordt de evaluatie van het atelier aangevuld en gecorrigeerd door de benadering van andere visies;
 - er is ook aandacht voor zelfevaluatie, voor peerevaluatie en co-evaluatie waarbij vooraf criteria aangereikt worden.

- De eindevaluatie
 - de eindevaluatie gebeurt met alle leraren kunstvakken samen en onderzoekt de mogelijkheden van de leerling voor het vervolg van zijn studieloopbaan. De klassenraad formuleert in functie daarvan een oriënterend advies en met oog op een vervolgopleiding in het hoger (kunst)onderwijs;
 - de eindevaluatie wordt voorafgegaan door tussentijdse evaluaties van alle leraren kunstvakken, en dat verschillende keren per jaar, afhankelijk van trimester- of semestersysteem.

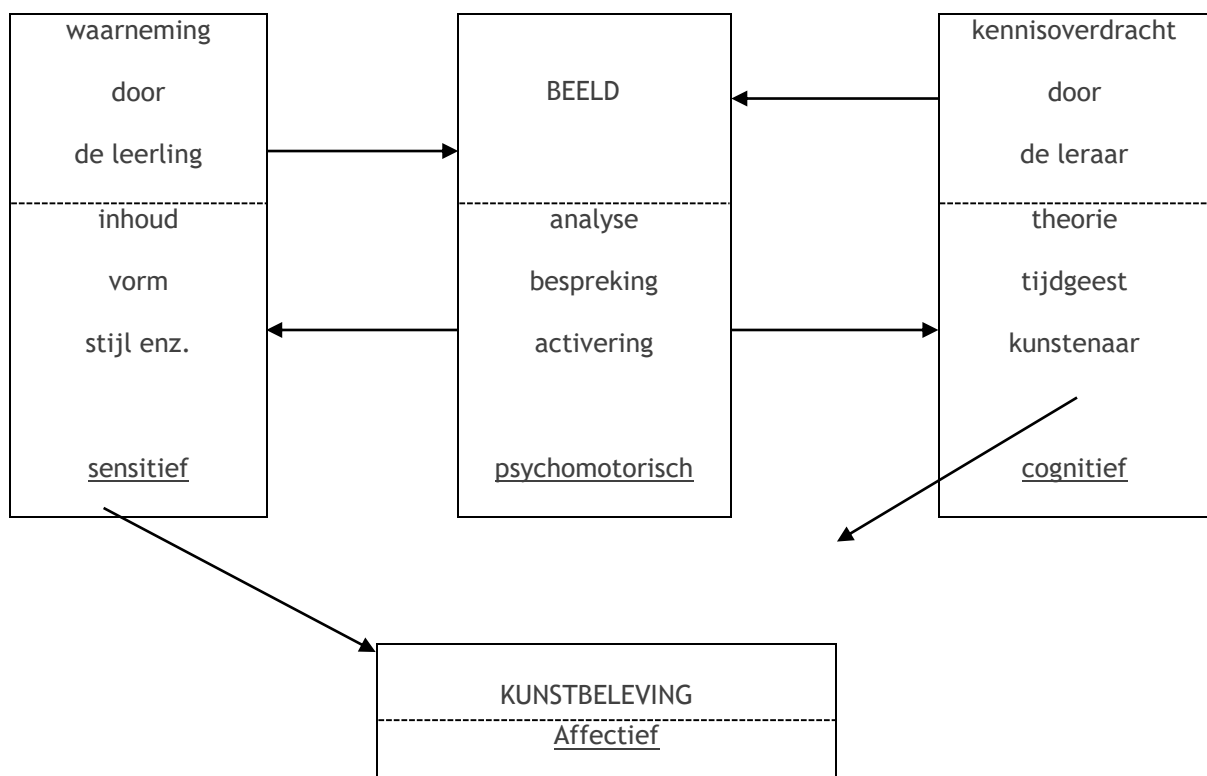
10.2 Esthetica

De leerlingen worden in geen geval overladen met historische gegevens, namen, encyclopedische details, alle mogelijke strekkingen enz. Namen en ‘Details’ kaderen altijd in een ruimere context van esthetische, theoretische beschouwingen (als voorbeelden dus).

De chronologische behandeling lijkt het best om de stijlevolutie en het historische inzicht bij te brengen, maar kan naar believen aangevuld of afgewisseld worden met een thematische behandeling, bespreking van de eigenlijke esthetisch-theoretische beschouwingen en onderbouw.

10.2.1 Wenken voor de beeldtaal

- Naast vak kennis en pedagogische bekwaamheden zijn geestdrift en overtuiging van de leraar een onmisbare kwaliteit om het vooropgezette doel te bereiken. Het bezielende woord werkt, zeker in dit vak, stimulerend.
- Aan de basis van elke les ligt de waarneming. Het leerproces geschiedt altijd aan de hand van representatief en degelijk beeld- en/of klankmateriaal. **Illustratie is een conditio sine qua non!**
- Didactische hulpmiddelen zijn onmisbaar: handboek, werkschrift, audiovisuele middelen, alle mogelijke beeld- en muziek materiaal, het artistieke en beeldende werk van de leerlingen enz.
- Het vak moet de leerling in zijn totaliteit aanspreken (wat door de wisselwerking tussen de vakken Audiovisuele vorming en Esthetica voor de hand ligt) door niet alleen zijn cognitieve, maar ook zijn sensitieve, affectieve en wanneer mogelijk zijn psychomotorische vermogens te ontwikkelen.

- Naast assimilatie van de voorgeschreven leerinhoud leren de leerlingen hoe ze op een verantwoorde wijze een kunstwerk kunnen ontleden en bespreken. Het leren van een methode is noodzakelijk.

- Er zijn verschillende manieren om een kunstwerk te bekijken of te beluisteren, te analyseren en te bespreken. Een van de vele methoden kan het volgende proces vertonen:

eerste kennismaking met het kunstwerk	beschrijving van wat er te bekijken of te beluisteren is	ontdekking verwondering bewondering
vorm	analyse van een of meer componenten, specifiek voor dat kunstwerk	kennis begrijpen
inhoud		
karakter	betekenis, interpretatie en beoordeling van het kunstwerk	beleving

- De kenmerken van beelden kunnen gemakkelijker worden ontdekt door te vergelijken in een zinvol contrast. De parallelvergelijkende studie tussen de verschillende kunsttakken werkt doeltreffend en is sterk aan te bevelen.
- Men zal er mee rekening houden dat een historische, biografische of sociologische context hoofdzakelijk bedoeld is als achtergrond of steun om het kritisch en attent bekijken te verdiepen.
- Het vak Esthetica leent zich bij uitstek voor verschillende werkvormen: vertelvorm, exposé, leergesprek, klassendiscussie, vraagstelling en niet in het minst het zelfontdekkend leren van de leerlingen. De leraar zal op een afwisselende en verantwoorde wijze van al die werkvormen gebruik maken.
- Een didactisch verantwoord - niet overdadig - gebruik van video, cd-rom, dvd en/of computerprogramma kan een interessante aanvulling en/of illustratie zijn bij de behandeling van de leerstof.
- Lang en tijdrovend dicteren, verbalisme en over de hoofden doceren zijn in elk geval te mijden.
- Al even ondoeltreffend is de beeldopvoeding te beperken tot het louter "plaatjes schieten".
- Om van een kunstwerk echt en ten volle te kunnen genieten is het noodzakelijk een klimaat van rust en stilte te scheppen.

10.2.2 Wenken voor de filmtaal

- Theoretische onderbouw en filmforum/filmles kunnen ideaal op elkaar inspelen.
- De projectie kan altijd voor een grote groep gebeuren; de bespreking liever niet.

- Kortfilms en videofragmenten zijn bijzonder geschikt om bepaalde deelaspecten van de audiovisuele taal te bestuderen binnen één lesuur.
- Een videokopie kan de originele film niet vervangen, maar is een aangewezen hulpmiddel bij de nabespreking.
- Het is vanzelfsprekend dat de verantwoordelijke leraar een film programmeert die hij of zij tenminste eenmaal vooraf heeft gezien.

10.2.3 Activatiemiddelen

- Activatiemiddelen worden door de leraar als een mogelijke hulp bij het verwerken van de leerinhoud aangewend; niet als doel op zichzelf.
- Tonen van illustratiemateriaal over de kunstenaar, zijn werk enz.
- Schetsen van plattegrond, beeldcompositie, kleurwerking enz.
- Uitbouw van expomomenten binnen klas- en schoolruimte, aansluitend bij uitgewerkte leerinhouden.
- Het activatiemiddel bij uitstek kan het atelierwerk van de leerlingen zelf zijn. Theorie en praktijk worden als het ware aan elkaar getoetst.

10.2.4 Evaluatie

- Alleen die middelen en vormen van evaluatie komen in aanmerking die tijdens het leerproces werden voorbereid. Vooral met betrekking tot de analyse en de bespreking van een kunstwerk is het onontbeerlijk de leerlingen vooraf voorbeelden, modellen en een methode te geven.
- Aangezien het analyserend waarnemen en bespreken van de beeld- en filmtaal één van de belangrijkste doelstellingen is van het vak, zal de leraar de toetsen - hoewel niet uitsluitend - met beeldmateriaal stofferen.
- Voor een gevarieerde evaluatie kunnen volgende aspecten in aanmerking komen:
 - 1 kennis (zakelijke gegevens, historische context, terminologie en andere);
 - 2 inzicht (boodschap, vormgeving, betekenis en andere);
 - 3 analyse (ontleden van de beeld- en filmtaal);
 - 4 attitude (belangstelling, inzet, concentratie enz.);
 - 5 creativiteit: kennis, inzicht en attitude kunnen -maar niet uitsluitend- getoetst worden;
 - 6 aan beperkte artistieke en/of beeldende werken van de leerlingen.

10.2.5 Vakkencoördinatie

Vakkencoördinatie is van belang voor het bereiken van transfer van wat geleerd wordt. Ze ligt ook in de lijn van het werken met leergebieden, waarbij een bepaald onderwerp onder verschillende invalshoeken vakoverschrijdend en vanuit diverse specialisaties wordt belicht en besproken.

Ook bij het uitwerken van projecten kan de leraar Esthetica zijn/haar steentje bijdragen en stof leveren voor een rijke en brede inhoud.

Hierna volgen enkele voorbeelden van raakpunten en suggesties voor vakoverschrijdend werken. Overleg en afspraak met collega's zijn noodzakelijk. Samenwerken betekent zowel dienst bewijzen als dienst ontvangen.

Godsdienst: voorstelling van het godsbeeld in diverse godsdiensten - functie van de kunst in verschillende godsdiensten.

Taalvakken: literatuur als inspiratiebron - de wisselwerking tussen woord en beeld door de geschiedenis heen.

Geschiedenis: historische thema's - historische feiten, figuren in de kunst - historische film.

Aardrijkskunde: lokale aspecten in de kunst - de natuur als inspiratiebron.

Wiskunde: proportieleer, gulden snede, geometrische en stereometrische vormen in de kunst - het getal in de muziek.

Wetenschappen: licht, kleurenspectrum, optica, acustica - anatomie van mens en dier - elektronische muziek - computer en kunst - fotografische opname en weergave.

Lichamelijke opvoeding: dans en ballet - sport(beweging) in de kunst.

Ateliervakken: ook hierboven werd reeds bepaald dat een wisselwerking met atelierwerkzaamheden evident en wenselijk is. Het vak Esthetica biedt de mogelijkheid om voorbeelden "uit de praktijk" in beschouwing te nemen en tot actieve feedback.

10.3 Muzikale opvoeding

- De inhoud van dit leerplan wordt verspreid over de twee leerjaren van de derde graad 'Audiovisuele vorming' van het kunstsecundair onderwijs.
- Naast gedegen vakkennis, inzicht en pedagogische bekwaamheden zijn geestdrift en overtuiging van de leraar onmisbare kwaliteiten om het vooropgezette doel te bereiken. Het bezielende lesgeven werkt, zeker in dit vak, stimulerend.
- De leerling wordt niet overspoeld met historische gegevens, namen en allerlei opsommingen.
- Het hoofddoel is dat leerlingen de inspirerende kracht van de muzikale taal leren ontdekken. De leerlingen zullen zoveel mogelijk zelf ontdekken en analyseren en zo tot een zinvolle verwoording en beleving van een muziekwerk komen, en/of de manier van toepassing ervan. Wat ze zelf ontdekken, zullen ze beter onthouden en gemakkelijker als een vaardigheid beheersen. De leraar begeleidt hen in dit proces en heeft tevens een stimulerende rol: motiveren, aanzet tot zelfstandig onderzoek, verbanden leggen en bijsturen van het leerproces zijn belangrijk.
- Het vak Muzikale opvoeding zal een reflectie inhouden op muziek als communicatiemiddel. Dit impliceert ook aandacht voor muziek vanuit een sociologische en psychologische benadering.
- De kenmerken van een compositie kunnen gemakkelijker ontdekt worden door vergelijking ervan in een zinvol contrast. Een ruime benadering van de componenten van de muzikale taal maakt het mogelijk dat ze herkend en aangevoeld worden in andere kunstvormen; bijvoorbeeld de audiovisuele kunsten.
- Een muziekvoorbeeld heeft altijd een relatie met de componist/uitvoerder en met de luisteraar. Deze elementen krijgen de aandacht.
- Het vak Muzikale opvoeding leent zich bij uitstek tot verschillende werkvormen: vertelvorm, leergesprek, klassendiscussie, vraagstelling, exposé en niet in het minste het zelf ontdekken door de leerling.
- Het vak moet de leerling in zijn totaliteit aanspreken door niet alleen zijn cognitieve, maar ook zijn sensitieve, affectieve vermogens te ontwikkelen.
- Beginnen bij het kiezen van voorbeelden die leerlingen aantrekkelijk lijken om dan in een minder door hen ontgonnen gebied te belanden, kan een optie zijn.
- Vertrekken vanuit de leefwereld van de leerling kan, maar dit mag niet leiden tot vervlakking.
- Naast assimilatie van de voorgeschreven leerinhoud zullen de leerlingen in de derde graad individueel de kans krijgen om een muziekstuk te ontleden en te bespreken via diverse taken. Het aanleren van een methode is dus noodzakelijk.

- Er zijn verschillende manieren om bijvoorbeeld een muziekstuk te beluisteren, te analyseren en te bespreken.

Een van de vele methodes kan zijn:

- eerste kennismaking met een compositie: vorm, inhoud, karakter;
- beschrijven wat er te beluisteren valt: analyse componenten, betekenis interpretatie en beoordeling van het muziekstuk;
- ontdekking, verwondering en bewondering: kennis, begrijpen en beleven.
- Werken met een lesschema, ook voor de leerling, kan een goede hulp zijn. De leerlingen van de derde graad moeten in staat zijn zelf aanvullende notities te nemen.
- De leraar kan bepaalde onderwerpen en/of stijlstromingen uitdiepen.
- Het beste kunnen vage en omvangrijke onderwerpen als leseenheden vermeden worden.
- Een goed gekozen thema volledig afwerken in 1 of 2 leseenheden is een optie. Bij uitgebreide thema's wordt duidelijk gewerkt met onderverdelingen per leseenheid.
- Er wordt afwisseling in doelstelling, lesinhoud en werkvorm nagestreefd om leerstof-opeenstapeling te vermijden.
- Overleg met collega's van de overige vormingsvakken wordt aangeraden.
- De cognitieve inzichten over muziek in toepassing van het beeld, kunnen onmiddellijk in de vorm van opdrachten zichtbaar worden.
- Grafische voorstelling van melodie, structuur enz. door middel van lijnen, vormen, musicogram en andere middelen kan het inzicht in muziek gemakkelijk maken.
- Aan de basis van elke les ligt de muziekbeluistering. Het leerproces geschiedt altijd aan de hand van degelijk en gevarieerd klank- en beeldmateriaal dat representatief is in functie van de lesinhoud.
- Audiovisueel materiaal dat door leerlingen wordt ingebracht kan helpen de aandacht te activeren en/of de beleving te verdiepen. Het wordt functioneel als didactisch hulpmiddel gebruikt en dus niet als doel op zichzelf.
- Belangrijke didactische hulpmiddelen zijn: een handboek of cursus, audiovisuele middelen, alle mogelijke beeld- en muziek materiaal.

11 Geïntegreerde proef

In het tweede leerjaar van de derde graad van het technisch, kunst- en het beroepssecundair onderwijs; en in het derde leerjaar van de derde graad van het beroepssecundair onderwijs, ingericht onder de vorm van een specialisatiejaar, is de organisatie van een geïntegreerde proef reglementair verplicht. Je kunt het algemeen kader daarvoor via de directie bekomen.

De proef slaat voornamelijk op de vakken van het specifiek gedeelte. De integratie van andere vakken kan een meerwaarde vormen als die de gip ondersteunen.

De geïntegreerde proef wordt door zowel interne als uit externe deskundigen beoordeeld. Hun evaluatie zal van het deliberatiedossier deel uitmaken.

12 Bibliografie

Inspiratiebronnen Audiovisuele vorming

Ang, T., HANDBOEK DIGITALE FOTOGRAFIE, ISBN 978-90-430-2284-2

Bordwell, D., Thompson, K., FILM ART ISBN 978-00-7128-644-2

Bordwell, D., Thompson, K., FILM HISTORY ISBN 978-00-7115-141-2

Field, S., SCREENPLAY, ISBN 978-03-8533-903-2

Freeman, J., FOTOGRAFIEGIDS ZWART-WIT, ISBN 90-59-203-46-x

Freeman, M., CONCEPT EN VISIE IN DE FOTOGRAFIE, ISBN 978-90-8998-186-8

Hacking, J., FOTOGRAFIE IN HET JUISTE PERSPECTIEF (overzicht belangrijke stromingen en fotografen in de geschiedenis van de fotografie), ISBN 978-90-8998-219-3

Hamlett, C., SCREENWRITING FOR TEENS, ISBN 978-19-3290-718-6

Hendriks, T., BEELDSPRAAK FOTOGRAFIE ALS VISUELE COMMUNICATIE, ISBN 978-90-5940-634-6

Kemp, P., FILM IN HET JUISTE PERSPECTIEF (overzicht belangrijke stromingen, genres en regisseurs in de geschiedenis van de film), ISBN 978-90-8998-156-1

Koch, R., FOTO:BOX, DE BESTE BEELDEN VAN BEKENDE FOTOGRAFEN UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE INTERNATIONALE FOTOGRAFIE, ISBN 978-90-77699-09-6

Lievaert, R., CURSUSBOEK SPEELFILMS MAKEN, ISBN 90-80-555-1-2-6

McKee, R., STORY, ISBN 978-04-1371-560-9

Swinnen, J., PARADOX VAN DE FOTOGRAFIE, ISBN 978-90-5240-136-2

→ Daarnaast is er veel informatie te vinden op het internet via verschillende websites, YouTube ... URL's kunnen echter snel wijzigen, maar toch nemen we hier enkele bronnen op ter inspiratie.

www.digitalfactbook.tv (verklarende woordenlijst (ENG) over digitale video)

www.rec.be (talentnetwerk voor digital storytellers in Vlaanderen)

www.kiesvoormedia.be (hulp bij studiekeuze voor audiovisuele opleidingen in het hoger onderwijs)

www.mediaraven.be (Vlaamse jeugdwerkorganisatie die jongeren de kans wil geven om met media te experimenteren)

www.jekino.be

www.filmgeschiedenis.be

www.filmeducatie.be

www.anatomievandefilm.be

www.mediarte.be (sociaal fonds voor de audiovisuele sector in België)

www.imdb.com (International Movie Database)

www.youtube.com

<https://vimeo.com/channels/staffpicks> (vimeokanaal met video's die een kwaliteitslabel kregen van redactiemedewerkers van vimeo.com)

www.lesseinhetdonker.be
www.mediacultuur.net (uitgewerkte lessen)

13 Begrippenlijst

Deze lijst is een beknopte lijst van woorden en begrippen die binnen Audiovisuele vorming aan bod kunnen komen. Een aantal woorden is alleen maar gangbaar binnen de wereld van de beeldende kunsten. Een aantal woorden is algemener, maar heeft binnen Audiovisuele vorming een specifieke betekenis.

Veel begrippen zijn nauw met elkaar verbonden en kunnen naar ieders visie en in functie van de doelgroep geordend worden volgens thema, beeldaspect of materiaal. Hier werd de keuze gemaakt voor een alfabetische schikking omdat op die manier ieder begrip, zonder enige voorkennis opgezocht kan worden.

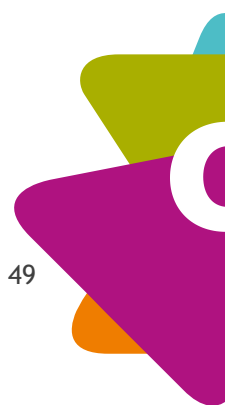
→ ‘° ...’ Het woord dat hierop (*cursief*) volgt, wordt elders in de lijst verduidelijkt.

Aanzicht (het)	Het aanzicht is de kant van het object waar je tegen aan kijkt bv. het vooraanzicht, het zijaanzicht ...
Abstract	Zonder herkenbare voorstelling. Zie ° <i>non-figuratief</i>
Abstraheren	Door de voorstelling los te laten en kleur, licht en vorm op een ongebruikelijke manier te gebruiken, verdwijnt de herkenbare werkelijkheid.
Achtergrond (de)	Dat gedeelte van een ruimte waartegen figuren of voorwerpen geplaatst worden.
Additieve (kleurvorming)	Menging van kleuren door licht, het optellen van verschillende gekleurde lichten (bv. de kleurstipjes bij kleurentelevisie).
Afdruk (de)	In de grafiek: het meest gebruikte woord voor het ° <i>beeld</i> dat met behulp van een drukvorm met inkt op papier (of ander materiaal) is overgebracht. 3/20 betekent de 3de afdruk van een oplage van 20; de afdruk van negatief, een digitaal bestand (een foto).
Afsnijding (de)	Afsnijding treedt op wanneer een deel van de voorstelling buiten de kaders van het werk valt.
Afwerking (de)	Geheel van ° <i>details</i> van een werk dat ervoor zorgt dat het werk af is en gaaf.

As-fout (de)	Over de as gaan; met de camera over een onzichtbare as gaan; 180-gradenregel.
Assemblage (de)	Een ruimtelijke collage, waarbij allerlei losse voorwerpen tot één geheel worden gecombineerd. Samen vormen ze een nieuw beeld met een nieuwe betekenis.
Atelier (het)	De werkplaats van een (beeldend) kunstenaar.
Autodidact (de)	Persoon die zelfstandig studeert d.w.z. los van iedere begeleiding door een educatieve organisatie of persoon (leraar).
Autofocus (de)	Met de autofocus wordt de lens automatisch scherp gesteld.
Authentiek	Oorspronkelijk, oprecht, niet vervalst of nagemaakt.
Beeld (het)	<ul style="list-style-type: none">- weergave, voorstelling van de waargenomen werkelijkheid (= van de werkelijkheid zoals je die ziet);- het ° driedimensionale werk van een beeldhouwer;- een beeld dat alleen in de fantasie bestaat.
Beeldafstand (de)	Afstand tussen de lens en de film.
Beeldaspect (het)	Zie ° <i>beeldelementen</i> .
Beeldrager (de)	De ondergrond waarop een ° <i>tweedimensionaal</i> ° <i>beeld</i> is aangebracht, zoals papier, doek ...
Beeldelementen (de)	De elementen waaruit een beeld opgebouwd is: lijn, vorm, compositie, kleur, licht en ruimte zijn de voornaamste beeldelementen.
Beeldende kunstenaar (de)	Kunstenaar die zich toelegt op het maken van ° <i>authentieke</i> werken van ° <i>beeldende kunst</i> , bv. een schilder, een beeldhouwer ...
Beeldende kunst (de)	Verzamelnaam voor kunstvormen die een zichtbaar kunstwerk doen ontstaan.

Beeldende middelen (de)	Alle middelen die gebruikt worden om een ° <i>twee- of driedimensionaal</i> beeld te maken Er zijn twee hoofdgroepen: de ° <i>beeld-elementen</i> en het materiaal met de hanteringwijze (= wat je doet met het materiaal, hoe je dat materiaal hanteert).
Beeldmerk (het)	Kenteken, vaak gebruikt door bedrijven en verenigingen, dat alleen uit een beeld bestaat.
Belichtingsdriehoek (de)	Drie parameters die de belichting van een foto bepalen: diafragma, sluitertijd en ISO-waarde.
Bewegingsonscherpte (de)	Duidt op beweging van de camera of het gefotografeerde onderwerp tijdens het belichten van de sensor waardoor de foto onscherp lijkt. Daar kan bewust voor gekozen worden voor een creatief effect.
Blikvanger (de)	Onze blik wordt naar een bepaald punt in het beeld gericht. Een kunstwerk kan bewust zo opgebouwd zijn dat alle aandacht naar één punt gericht is.
Body (de)	Spiegelreflexcamera zonder lens.
Brandpunt (het)	Punt waar de lichtstralen samenvallen.
Brandpuntsafstand (de)	De afstand tussen het optisch middelpunt van de lens en het brandpunt.
Breedhoeklens (de)	Dit objectief wordt gekenmerkt door een brede beeldhoek, en een groter scherptedieptebereik dan een normale standaardlens.
Camera obscura (de)	De voorloper van de fotocamera. Het is een lichtdichte doos met aan de voorkant een klein gaatje (later lens geworden). Dit resulteert in een omgekeerd en spiegelverkeerd beeld van dit voorwerp precies tegenover dat gaatje op de achterwand.
Camerastandpunt (het)	Camerahoek/opnamehoek. De hoek, het perspectief, van waaruit de camera het te filmen object ziet, bijvoorbeeld een laag standpunt (kikkerperspectief) of een heel hoog standpunt (vogelperspectief).
Canvas (het)	Zie ° <i>doek</i>

Cineast (de)	Filmmaker
Cinefiel (de)	Filmliefhebber
Cinematografie (de)	Filmkunst. Ook als algemene term voor alle bewerkingen van de filmtape door de camera en in het laboratorium.
Clair-obscur (het)	Term die gebruikt wordt bij een beeld dat een sterk verschil tussen licht en donker laat zien.
Close-up (de)	Een shot van alleen het gezicht van een personage; in het algemeen: elke opname van dichtbij.
Collage (de)	Techniek waarbij tekst en beelden uit de context gehaald worden en tot een nieuw geheel samengevoegd worden.
Collectie (de)	Verzameling van (kunst)voorwerpen die al dan niet samen horen.
Complementair contrast (het)	Wordt gevormd door twee kleuren, die tegenover elkaar in de kleurencirkel liggen.
Compositie (de)	De ordening van een kunstwerk De delen worden volgens een bepaalde orde tot één geheel samengebracht.
Comprimeren	Digitale bestanden verkleinen.
Continuïteitsmontage (de)	Een filmisch middel om het verhaal zo soepel en helder mogelijk te vertellen. De montage is onzichtbaar. De toeschouwer wordt niet in verwarring gebracht door lastig te volgen tijds- en ruimtebepalingen van het verhaal.
Contour (de)	De omtrek, omtreklijn rond een vorm.
Contrast (het)	Een tegenstelling of groot verschil tussen twee elementen. Dat kan een tegenstelling in onderwerp, in maat, in kleur, in vorm, in materiaal ... zijn.
Creatief	Vindingrijk, oorspronkelijk, fantasievol Een kunstenaar is creatief: hij vindt in de kunst altijd een nieuwe manier om zich uit te drukken; hij ziet de dingen ook op zijn eigen manier.

Croppen	Bij het 'croppen' snijd je tijdens de nabewerking een stuk van de oorspronkelijke foto weg.
Cultuur (de)	De beschaving, de verfijning van een bepaald volk of tijd op geestelijk en zedelijk vlak.
Cut (de)	Overgang zonder effect.
Diafragma (het)	Regelt (samen met de sluiters) de belichtingsdosis voor een correct beeld. Het F-getal geeft de grootte van de opening aan. Hoe hoger het F-getal, hoe kleiner de diafragmaopening en hoe minder licht naar de beeldsensor doorgelaten wordt.
Decoupage (de)	Verknippen of verdelen van een scène in shots.
Decoratief	Versierend
Dégradé (de)	De overgang van licht naar donker, kleurovergang.
Detail (het)	Klein deel, fijne bijzonderheid van een geheel.
Direct licht (het)	Zie ° <i>licht</i>
Diffuus (licht)	Zacht licht, geen duidelijke schaduwen.
Documentaire (de)	Genre. Een op documenten en/of feiten (echte gebeurtenissen) berustende non-fictiefilm.
Doek (het)	- Het weefsel waarop een schildering geschilderd kan worden. - Ook schilderslinnen, ° <i>canvas</i>
Doka (de)	Donkere kamer: ruimte waar analoge foto's worden ontwikkeld/afgedrukt kunnen worden.
Doorzichtig	Zie ° <i>transparant</i>
DoP (de)	Director of Photography; regisseur van het beeld.
Dpi	'Dots per inch', aantal pixels per inch.

Draadontspanner (de)	Schakelaar die via een draad (of draadloos) met de camera verbonden wordt en waarmee je een foto kunt maken zonder de ontspanknop in te drukken. Wordt gebruikt om trillingen die veroorzaakt worden door het indrukken van de ontspanknop te voorkomen.
Drager (de)	De ondergrond zelf (papier, hout, film enz.).
Driedimensionaal	Ruimtelijk met drie dimensies (afmetingen): hoogte, breedte en diepte.
DSLR	Digital Single Lens Reflex, wordt gebruikt voor de aanduiding van spiegelreflexcamera's.
Dynamisch	- vol energie, beweging, kracht - in tegenstelling tot ° <i>statisch</i>
Editor (de)	Wie de film monteert.
Eigen schaduw (de)	Zie ° <i>schaduw</i>
Elektronische zoeker (de)	Het beeld dat op de sensor valt, wordt elektronisch weergegeven op een miniaturdisplay. Vergeleken met de optische zoeker geeft de elektronische zoeker vaak meer informatie, zoals live histogram, raster en horizon.
Ellips (de)	Ovaal, verkorte cirkel.
Establishing Shot (de)	Overzichtsbeeld
Esthetisch	Volgens de regels van de esthetiek (= leer van wat mooi is). Het woord wordt meestal gebruikt om aan te geven dat iets getuigt van goede smaak.
Evaluatie (de)	Beoordeling van de waarde of de kwaliteit, bijvoorbeeld van een kunstwerk of van een georganiseerde activiteit.
Evenwijdig	Met dezelfde richting, overal even ver van elkaar verwijderd.
Experimenteren	Uitproberen, beproeven
Expositie (de)	Zie ° <i>tentoonstelling</i>

Expressie (de)	<ul style="list-style-type: none"> - de zeggingskracht, de uitdrukingskracht van een kunstwerk; - uitdrukking van het gevoel; - een manier (in woord, in dans, in beeld enz.) om je uit te drukken.
Expressief kleurgebruik (het)	Het uitdrukken van emoties in kleuren.
Fade (de)	Overgang/effect; in- en uitvloeien van een beeld in de montage, vanuit wit of zwart of vanuit een ander beeld (fade-in, fade-out, cross-fade).
Fantasie (de)	Verbeelding
Fictiefilm (de)	Niet op de werkelijkheid berustend verhaal.
Figuratief	Term waarmee aangegeven wordt dat een kunstwerk de werkelijkheid herkenbaar voorstelt.
Figuur (de)	Gestalte, vorm
Filter (de)	Aanbrengen voor de lens om speciaal effect te verkrijgen. Elementair hulpmiddel bij beeldbewerking.
Fish-eye (het)	Extreme groothoeklens
Formaat (het)	Geheel van afmetingen (hoogte, breedte en diepte) die te maken hebben met de vorm van een voorwerp.
Frame (het)	Afzonderlijk filmbeeldje, de kadrering van het filmbeeld.
Frontlicht (het)	Licht vanuit de opnamerichting, resulteert in een vrij schaduwloze verlichting.
Functioneel kleurgebruik	De kleurtoepassing heeft een functie, doel, herkenbaarheid.
Galerie (de)	Plaats voor de °tentoonstelling en verkoop van beeldende kunst.
Geometrische vormen -volumes	Meetkundige vormen, zoals vierkant, driehoek, cirkel ... Meetkundige lichamen, zoals kubus, bol, cilinder ...

Grondvorm (de)	Wanneer we steeds verder vereenvoudigen, komen we uit bij de grondvorm (ook basisvorm genoemd). Meestal is dit een eenvoudige ° <i>geometrische</i> vorm (vierkant, cirkel, driehoek).
Harmonie (de)	De evenwichtigheid. Een evenwichtige compositie wordt ook wel harmonieus genoemd omdat alle elementen met elkaar in evenwicht zijn en niet botsen.
Histogram (de)	Toont de verdeling van de schakeringen binnen de foto. Links staan de donkere gebieden en rechts de meest heldere. Hoe hoger het histogram in een van deze delen is, hoe meer deze tinten aanwezig zijn. Een goede opname heeft een gelijkmatige verdeling van de heldere en donkere stukken.
Horizon (de)	Gezichtseinder: de schijnbare lijn in de verte waar de lucht en het aardoppervlak elkaar raken. De horizon ligt altijd op de ° <i>ooghoogte</i> van de kijker.
Illustratie (de)	Een illustratie hoort bij een tekst en dient meestal ter verduidelijking of verbeelding daarvan. Illustraties worden ook gebruikt als versiering van een bladzijde.
Imitatie (de)	- navolging, nabootsing - onechte nabootsing, vervalsing
Impressionistisch kleurgebruik (het)	Snel en schetsmatige kleurtoepassing. Maakt een vluchtige niet gedetailleerde indruk.
Inch (de)	Engelse duim, lengtemaat van 2,54 cm. Deze maat wordt vaak gebruikt bij het digitaliseren van beelden.
Indirect licht (het)	Zie ° <i>licht</i>
Inspiratie (de)	De ideeën van een kunstenaar die leiden tot een kunstwerk.
ISO-waarde (de)	Waarde geeft aan hoe gevoelig de sensor is voor licht. Hoe hoger de waarde, des te gevoeliger is het lichtgevoelig materiaal (film/sensor).
JPEG	Meest gebruikte bestandsformaat voor het opslaan van digitale beelden.

Jump cut (de)	Filmtechnische term waarmee het na elkaar monteren van twee filmbeelden wordt bedoeld die hetzelfde onderwerp tonen, maar verschillend in tijd. Daardoor wordt een sprongeffect bereikt.
Kapitaal (de)	Hoofdletter, ook bovenkast in de typografie genoemd.
Karikatuur (de)	Afbeelding van een mens met overdrijving van eigenschappen, vormen of details.
Kikvorsperspectief/kikkerperspectief (het)	Vanuit een laag standpunt opkijken naar de dingen.
Kleur (de)	Kleur is een visuele ° <i>waarneming</i> , ontstaan door de straling van licht. Wit licht (zonlicht) bevat alle kleuren. Wanneer licht op een voorwerp valt, dan slorpt het oppervlak van dat voorwerp een aantal van de lichtgolven op. Slechts enkele golven worden weerkaatst en die zorgen ervoor dat we de kleur van het voorwerp zien. Iedere kleur heeft drie dimensies of variabelen, (eigenschappen), nl. de kleurtoon, de kleurlichtheid en de kleurverzadiging.
Kleurcontrast (het)	Tegenstelling, verhouding tussen twee (of meer) kleuren.
Kleurencirkel (de)	Rangschikking van de opeenvolgende kleuren van het spectrum in een cirkel (Het spectrum: het geheel van kleuren verkregen door de breking van het licht bv. als licht door een glazen prisma schijnt of bij een regenboog.)
Kleurenpsychologie (de)	Leer van de uitwerking van kleur op de gemoedstoestand.
Kleurperspectief (het)	Het gebruik van warme kleuren vooraan en koude kleuren achteraan. Warme kleuren vooraan dringen zich aan de kijker op, koude kleuren achteraan lijken terug te wijken.
Kleurlichtheid helderheid	De lichtwaarde die aangeeft of een kleur licht of donker is. De heldere kleuren weerkaatsen het meeste licht. Geel is een helderder kleur dan paars, omdat geel meer licht weerkaatst.

Kleurtemperatuur (de)	Verschillende kleuren licht worden uitgedrukt in een bepaalde kleurtemperatuur (Kelvin). Hoe warmer het licht (geel/rood), hoe lager de temperatuur. Hoe kouder het licht (blauw), hoe hoger de temperatuur.
Kleurtoon (de)	Het chromatische aspect (= het kleuraspect) van een kleur. De kleurtoon verwijst naar de eigenlijke naam van een kleur.
Kleurverzadiging (de)	De kleurzuiverheid van een kleur. De mate waarin een kleur vrij is van een achromatische component (wit, grijs, zwart) bepaalt de mate van verzadiging.
Koloriet (het)	Kleurgeving, het effect dat alle kleuren van een beeld samen oproepen.
Kuleshov effect (het)	De betekenis van het beeld wordt beïnvloed door wat ervoor of erna te zien is.
Kwaliteitscontrast (het)	Het contrast tussen heldere, verzadigde kleuren en matte, troebele (troebel = onzuiver, vuil) kleuren. Kwaliteitscontrast drukt men uit in de term verzadiging, die bepaald wordt door de hoeveelheid pigment (= poedervormige kleurstof) in de verf. Licht rose, bijvoorbeeld, is minder verzadigd dan primair rood.
Kunstbeschouwing (de)	Het aandachtig bekijken van, of nadenken over, de gebruikte beeldende middelen of over de tijd van ontstaan, achtergronden en bedoeling van de maker van een kunstwerk.
Landschap (het)	Afbeelding waarop de weergave van een landelijke omgeving het hoofdonderwerp is o.a. zeezicht, stadszicht.
Licht (het)	Het natuurverschijnsel dat de voorwerpen zichtbaar maakt, hetzij afkomstig van de zon of een ander hemellichaam, hetzij van een brandend voorwerp ⇔ duisternis Valt het licht rechtstreeks op een vorm, dan spreekt men van ° <i>indirect licht</i> . Bij indirect licht zijn de schaduwen zachter.
Licht-donkercontrast (het)	Wanneer licht en donker tegenover mekaar geplaatst worden.

Lijnperspectief (het)	Een constructie om lijnen en vlakken weer te geven zoals onze ogen gewend zijn de werkelijkheid te zien.
Lijntekening (de)	Tekening die alleen opgebouwd is uit lijnen.
Lijnvoering (de)	Manier waarop in een beeld de lijnen aanwezig zijn.
Lineair	Lijnvormig Bestaande uit lijnen
Live action	Meest voorkomende filmvorm: registreren wat zich voor de camera afspeelt.
Logo (het)	Uit letters en/of beelden bestaand ° <i>beeldmerk</i> .
Long shot (het)	Shot waarbij het personage (van top tot teen) en de ruimte om hem heen goed zichtbaar zijn.
Low-key foto (de)	Beeld waarvan het grootste gedeelte uit donkere tinten bestaat.
Luchtperspectief (het)	Dieptewerking door het nabootsen van het natuurverschijnsel dat de atmosfeer in de verte wazig wordt.
Macro (lens)	Modus op een camera om close-upopnames te maken, fotograferen van objecten en personen op korte tot zeer korte afstand.
Materiaaluitdrukking (de)	Het nabootsen van hout, stof en glas ...
Medium shot (het)	Shot waarbij een personage vanaf de heup in beeld wordt gebracht.
Metafoor (de)	Stijlfiguur (= een bijzondere uitdrukking) waarbij een begrip vervangen wordt door een beeld.
Metamorfose (de)	Gedaanteverwisseling, gedaanteverandering.
Mise-en-scene (de)	Alle elementen zoals ze zijn geplaatst voor de camera om te worden opgenomen: decor, karakters, rekwisieten, de bewegingen van de mensen en de resultaten van het geplaatste licht.
Monochroom	In een kleur. Uitgevoerd in schakeringen (= kleine verschillen) van één kleur.

Montage (de) - monteren	Selecteren en achter elkaar plakken van opgenomen filmbeelden.
Motief (het)	Een figuur of vorm die herhaald wordt.
Negatieve vorm (de)	De restvorm
Non-figuratief	Zie ° <i>abstract</i>
Nuance (de)	° <i>Schakering</i> , kleurspeling, tint, klein kleurverschil.
Object (het)	Het voorwerp
Onderbelichting (de)	Als grote delen van de foto te donker of zelfs helemaal zwart zijn, detaillering verdwijnt.
Onderkast (de)	Gewone, kleine letter (geen hoofdletter)
Ontwerp (het)	De visualisering van een idee.
Ooghoogte (de)	Het standpunt van de kunstenaar wordt bepaald door de hoogte waarop zijn ogen zich bevinden op het moment dat hij zijn werk maakt, de ooghoogte.
Oogpunt (het)	Denkbeeldig punt dat zich recht voor je op de ° <i>ooghoogte</i> bevindt.
Open compositie (de)	Bladschikking die niet in een (geometrische) vorm gevangen zit.
Organisch	Organische vormen: vormen zoals we ze uit de natuur kennen.
Origineel	<ul style="list-style-type: none">- oorspronkelijk, nieuw wat de inhoud betreft, nog niet door iemand anders bedacht of gemaakt:- het origineel: geen kopie, maar het oorspronkelijke werk.
Overbelichting (de)	Beeld is te licht en in de lichte partijen verdwijnt elke vorm van doortekening.
Overlapping (de)	Wanneer mensen, dieren en/of voorwerpen achter elkaar geschoven worden (ze bedekken elkaar dan dus gedeeltelijk).
Over (the) shoulder	Beeld wordt van over de schouder gebracht.
Pan shot (het)	Horizontale camerabeweging, camera draait om verticale as en verplaatst niet.

Passe-partout (het)	Kader van karton of papier die over een afbeelding gelegd wordt om die passend te maken in de lijst. Geeft het werk wat ademruimte. Gebruikt om werken te presenteren.
Patroon (het)	Decoratieve vorm die toelaat een tekening regelmatig te herhalen.
Pellicule (de)	Strook lichtgevoelig materiaal voor foto- of filmopname.
Permanente evaluatie (de)	Een beoordeling doorheen het hele schooljaar, ook tijdens de les.
Perspectief (het)	Dieptewerking of het suggereren van een vergezicht. De kunst om voorwerpen op een plat vlak af te beelden.
Picturaal	Schilderachtig
Pixel (de)	Beeldpunt; picture element, het kleinste deeltje waaruit een beeld bestaat. Zowel de sensoren als de fotobestanden bestaan uit pixels.
Plasticiteit (de)	Ruimtelijkheid, de diepteverwerking en de <i>°suggestie</i> van massa in een tweedimensionaal beeld. - het plastisch zijn-kneedbaarheid - de beeldende kracht
Plattegrond (de)	Afbeelding op schaal van het grondvlak van een ruimte (een plaats, een gebouw, enz.) of een deel daarvan.
Plot (de/het)	Verhaallijn, structuur van een verhaal (een tweede verhaallijn wordt subplot genoemd).
Point of view (het)	Persoonsgebonden standpunt (subjectief).
Polychroom	Veelkleurig, uitgevoerd in verschillende kleuren.
Portret (het)	<i>°Twee- of driedimensionale</i> afbeelding van het gezicht van een (werkelijk) persoon.
Postproductie (de)	Nabewerking van opgenomen filmmateriaal (monteren en geluid mixen).
Premisse (de)	Eerste fase in de ontwikkeling van een film, de essentie.

Primaire kleuren	Kleuren waarvan men uitgaat voor het mengen, ofwel additief (de lichtkleuren), ofwel subtractief (de mengkleuren). Bij additieve kleurmenging zijn dit rood, groen en blauw (tv, pc, belichting ...). Bij subtractieve menging zijn dit cyaan, magenta en geel (schilderen, drukken ...).
Profiel (het)	Zijaanzicht van een portret
Proportie (de)	verhouding/afmeting
RAW	Het raw-bestand bevat de ruwe data van de camerasensor, zonder dat de camera daarop bewerkingen toegepast heeft bij het maken van een jpg. Daarom is het mogelijk in de digitale donkere kamer de witbalans en zelfs de belichting enigszins aan te passen met een veel kleiner beeldkwaliteitsverlies dan bij JPEG.
Realistisch	Naar de werkelijkheid
Reflectie (de)	Weerkaatsing, bijvoorbeeld van licht op een oppervlak.
Reflexcamera of spiegelreflexcamera (de)	Fototoestel uitgerust met een afneembare lens en vooral bestemd voor echte liefhebbers en professionals. De spiegel is in de body ingebouwd. Die draaiende spiegel zendt het binnenvallende beeld eerst naar het oog van de fotograaf en vervolgens naar de sensor op het moment dat de foto wordt genomen. Dit maakt deze toestellen theoretisch sneller dan andere.
Reliëf (het)	- uitspringend beeldwerk - de natuurlijke oneffenheid van een oppervlak
Resampling	Kunstmatig verhogen/verlagen van de resolutie.
Resolutie (de)	Eenheid van de scherpheid van een beeld, uitgedrukt in aantal lijnen of beeldpunten (pixels per inch of centimeter).
Restvorm (de)	De <i>negatieve vorm</i> die de eigenlijke vorm omsluit.

Ritme (het)	<p>Wanneer de vormen steeds wisselend worden gebruikt.</p> <p>Wanneer vormen op een regelmatige manier terugkomen, is er sprake van herhaling, zowel bij 2- als 3-dimensionele vormgeving.</p>
Ritmisch en monotoon	<p>Eigenlijk hebben we hier te maken met het beeldaspect herhaling. Afhankelijk van de manier waarop vormen, kleuren en dergelijke herhaald worden, noemen we dit ritmisch of monotoon.</p> <p>(monotoon = altijd hetzelfde zodat het saai wordt)</p>
Ruimtelijk	<p>Een werkelijk of een denkbeeldig gevoel van ruimte.</p> <p>In een tweedimensionaal beeld is ieder ruimtelijk effect denkbeeldig (° <i>suggestie</i>).</p>
Ruis (de)	<p>Hoe hoger de ISO-instelling van de camera, hoe meer ruis het beeld zal bevatten. De foto wordt daardoor vlakker van kleur en diepte, minder natuurlijk. Grotere sensoren hebben een veel lagere ruis, omdat de pixels die het licht opvangen veel groter zijn. De beelden zijn daardoor helderder en meer natuurlijk.</p>
Rushes (de)	<p>Nog niet gemonteerde beelden, ruwe opnames; footage.</p>
Scannen	<p>Een beeld, tekst (of streepjescode) optisch lezen.</p>
Scanner (de)	<p>Elektronisch apparaat waarmee op papier gedrukte tekst of afbeeldingen worden omgezet in digitale informatie die opgeslagen en bewerkt kan worden in de computer.</p>
Scenario (het)	<p>Filmverhaal, zo uitgewerkt dat ermee gefilmd kan worden.</p>
Scene (de)	<p>Afgeronde eenheid binnen een film. Meestal een opeenvolging van shots die samen een handeling of een ruimte verbeelden.</p>

Schaduw (de)	Schaduw ontstaat door belichting en geeft volume aan het voorwerp: - eigen schaduw : het donkere gedeelte van een lichaam of vlak dat slechts zwak of helemaal niet verlicht wordt; - slagschaduw : de schaduw die op de ondergrond of achtergrond geworpen wordt van een voorwerp dat door licht beschenen wordt.
Schakering (de)	Verscheidenheid van een bepaalde kleur.
Scherptediepte (de)	Afstand waarover de foto scherp is. Hoe groter de sensor en de lens, hoe kleiner de scherptediepte. Dit maakt dat slechts een bepaald gedeelte van de foto scherp zal zijn, alles wat voor en achter het scherptegebied ligt is onscherp.
Schets (de)	Eerste, voorlopige en nog niet uitgewerkte versie van een werk.
Schetsen	Tekenen met een vlotte lijn.
Secundaire kleuren	Kleuren die ontstaan zijn door menging van twee en slechts twee primaire kleuren.
Sensor (de)	De beeldsensor is het centrale deel van de camera, en zet het licht om in elektrische signalen. Er bestaan verschillende technologieën om een sensor te bouwen (CCD en CMOS).
Sequentie (de)	Eenheid, een soort dramatisch blok van een of meer scènes in de film.
Set (de)	Plaats waar gefilmd wordt (bestaande locatie of in de studio).
Sfeerlicht (het)	Licht geeft altijd een bepaald effect, roept een bepaalde sfeer op. Het licht en de schaduwen kunnen hard en direct zijn of zacht. Er kunnen zware, brede schaduwen zijn ...
Shot (de)	Eenheid van beelden die in een keer opgenomen zijn. In de montage worden verschillende shots achter elkaar geplakt tot een scène en uiteindelijk een film.
Shot/reverse shot (de)	Eenvoudige, maar doeltreffende manier van een decoupage van interactie tussen twee elementen; beeld-tegenbeeld.

Silhouet (het)	Wanneer de werkelijke vorm afgebeeld wordt als één donker vlak (zoals de schaduwvorm van het voorwerp).
Sjabloon (het)	Uitgesneden vorm die ons toelaat een motief veelvuldig te herhalen.
Sluiter (de)	Regelt samen met het diafragma de belichtingsdosis.
Sluiterijd (de)	Snelheid waarmee het diafragma van een fototoestel zich opent en weer sluit.
Softbox (de)	Grote kap over een studioflitser, met aan de voorkant doorschijnend wit doek.
Spiegeling (de)	Spiegelbeeld of teruggekaatst beeld. Weerkaatsing van een lichtbron op een oppervlak, bv. de zon op het wateroppervlak.
Standpunt (het)	<ul style="list-style-type: none"> - de visie die de kunstenaar op het onderwerp van zijn voorstelling had; - de werkelijke plaats van waaruit de kunstenaar naar zijn onderwerp gekeken heeft. <p>Het standpunt van de maker bepaalt wat de kijker zal zien.</p>
Stapeling (de)	Wanneer mensen, dieren en voorwerpen in de ruimte boven elkaar afgebeeld worden.
Statisch	<ul style="list-style-type: none"> - zonder beweging, rustig, in evenwicht; - in tegenstelling tot ° <i>dynamisch</i>.
Stereotiep	Zonder veel fantasie of originaliteit.
Stileren	Vereenvoudigen, vervormen (uitbeelden in vereenvoudigde of zuivere vorm).
Stilering	Door vereenvoudiging en door weglating van details komen tot de belangrijkste kenmerken van de vorm.
Still (de)	Stilstaand filmbeeld, vergelijkbaar met een foto.
Stilleven (het)	<ul style="list-style-type: none"> - een opstelling van (levenloze) dingen; - een tekening of schilderij van een dergelijke opstelling.
Stop (de)	Een sprong in de sluitertijd of het diafragma waardoor de belichting gehalveerd of verdubbeld wordt.

Storyboard (de)	Gedetailleerd plan van het hele filmverhaal, vaak in de vorm van een stripverhaal. Is belangrijk als leidraad tijdens het productieproces. Het storyboard geeft inzicht in alle aspecten van de film.
Strijklicht (het)	Vorm van belichting waarbij de lichtbaan onder een zeer schuine hoek op een oppervlak valt.
Subtractieve (kleurvorming) (de)	Delen van het licht worden geabsorbeerd door de materie waaruit het oppervlak bestaat. Het onttrekken, aftrekken van kleuren door ze voor of over elkaar te plaatsen.
Suggestie (de)	Techniek om bij de kijker de schijn van werkelijkheid op te roepen.
Suggestief	Suggestie inhoudend, een bepaalde soort van beelden oproepend.
Suspense (de)	Specifiek kenmerk van een thriller. Het is een extreme vorm van spanning die meer suggereert dan toont.
Symbolisch kleurgebruik (het)	Een kleur die symbool staat voor een bepaald begrip. De kleuren krijgen een diepere betekenis.
Symmetrie (de)	<ul style="list-style-type: none">- evenwichtige en harmonische verhouding;- een zodanige opstelling dat die door een denkbeeldige lijn in twee helften verdeeld kan worden, die elkaars spiegelbeeld zijn;- tegenovergestelde van asymmetrie.
Synchroon (geluid)	Geluid dat gelijktijdig met beeld weergegeven wordt.
Synopsis (de)	Overzichtelijke weergave of samenvatting van de inhoud van een boek, film of toneelstuk.
Systeemcamera (de)	Heeft net als een spiegelreflexcamera verwisselbare objectieven, maar zonder spiegelsysteem in de behuizing. Daardoor kunnen de objectieven dichterbij de sensor geplaatst worden. Door de kortere afstand zijn zowel de objectieven als de behuizing een stuk lichter en kleiner.
Take (de)	Opname zonder onderbreking.

Tegenlicht (het)	Tegen de opnamerichting in fotograferen. In een extreme vorm ontstaat een silhouet.
Tekening (de)	Door tekenen ontstane voorstelling.
Teleobjectief (het)	Wordt gebruikt voor het fotograferen van veraf gelegen onderwerpen. Dit objectief geeft een kleinere scherptediepte en heeft ook een kleinere beeldhoek dan een standaardlens.
Tentoonstelling (de)	(Ook expositie): opstelling van (kunst)voorwerpen, toegankelijk voor publiek.
Tertiaire kleuren	Kleuren die samengesteld zijn uit drie primaire kleuren, twee secundaire kleuren of één secundaire kleur met de daarin niet voorkomende primaire kleur.
Textuur (de)	Het uitzicht van voorwerpen en van beelden Een beeld kan ruw of glad gepolijst zijn, het kan grof en bobbelig of geboetseerd zijn De textuur van een beeld geeft het beeld zeggingskracht mee, ze roept een bepaalde sfeer op.
Thema (het)	- onderwerp of idee waaraan in een werk vorm gegeven wordt; - zie ° <i>motief</i> .
Tint (de)	Klein kleurverschil, nuance. Kleurtinten hebben alles te maken met een kleurschakering, bv. een geelachtig groen.
Toon (de)	De eigenlijke naam van de kleur bv. blauw, groen, cyaan magenta ...
Totaalshot (het)	Opname die het totaal van de scène laat zien.
Transparant	Doorschijnend, zodat men een daarachter geplaatst voorwerp of aangebrachte kleur kan zien.
Tweedimensionaal	- met twee dimensies, hoogte en breedte; - vlak, plat.
Typografie (de)	Vormgeving van gedrukte of nog te drukken teksten.
Vervreemdend kleurgebruik (het)	Kleurgebruik dat onlogisch of niet voor de hand liggend is.

Vlakverdeling (de)	Techniek van het plaatsen van vormen in een gegeven vlak.
Vluchtlijn (de)	Lijn die naar het vluchtpunt loopt (richting).
Vluchtpunt (het)	Punt waar de dieptelijnen (vluchtlijnen) bij een tekening in perspectief naartoe lopen. (is er maar één vluchtpunt, dan is het dat punt waar de kunstenaar naar kijkt op de ooglijn).
Voetlicht (het)	Vergelijkbaar met de opnamerichting (kikkerperspectief), maar dan nu met licht, geeft een dramatisch effect.
Vogelperspectief (het)	Vanuit de hoogte neerkijkend naar de dingen.
Voice-over (de)	Commentaarstem bij filmbeelden
Voorgrond (de)	Gedeelte van een ruimte dat perspectivisch het dichtst bij de kijker ligt.
Vorm (de)	<ul style="list-style-type: none">- de uiterlijke eigenschappen van een beeld (tegenover de inhoud);- de wijze waarop de inhoud getoond wordt.
Vormcontrasten (meervoud)	Tegenstellingen van vormen. (Regelmatig en onregelmatig, ° <i>organisch en geometrisch</i> , hoekig en rond, ° <i>symmetrisch en asymmetrisch</i> zijn voorbeelden van vormcontrasten).
Waarnemen	Zien, kijken, opmerken; het onderwerp zeer goed en in detail opnemen door er aandachtig naar te kijken.
Waarneming (de)	Wat men bij het waarnemen van een onderwerp ziet.
Warm-koudcontrast (het)	Tegenstelling die gevormd wordt door een warme kleur tegenover een koude kleur te plaatsen.
Witbalans (de)	Informatie over de kleur van de lichtbron op het ogenblik van fotograferen, zodat na verwerking, alle kleuren natuurgetrouw op de foto weergegeven worden.
Zelfportret (het)	Een beeld dat een kunstenaar van zichzelf maakt.

Zelfontspanner (de)	Functie van de camera die zorgt voor een paar seconden vertraging voordat een foto gemaakt wordt.
Zintuig(en) (het)	Er zijn 5 zintuigen: het gezicht, het gehoor, het gevoel, de smaak en de reuk.
Zoeker (de)	Deel waarmee je een foto kunt kadreren. Er zijn twee soorten zoekers: optische en digitale. De recente compact camera's hebben meestal een digitale of elektronische zoeker. Daarbij doet het schermpje dienst als zoeker. Dit in tegenstelling tot de optische variant, die een samengaan is van lenzen en spiegels.
Zoom (de)	Filmbeeld met behulp van een zoomlens dichterbij halen (inzoomen) of verder van zich afbrengen zodat men meer te zien krijgt (uitzoomen).
Zonnekap (de)	Opzetstuk om te vermijden dat er strooilicht in de lens valt.

